

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Sommerfugle på Høje Møn og Ulvshale Kortlægning og oversigt

Udarbejdet af Per Stadel Nielsen for
Naturstyrelsen Storstrøm 2018

Sommerfugle på Høje Møn og Ulvshale Kortlægning og oversigt

Udarbejdet af Per Stadel Nielsen
For Naturstyrelsen Storstrøm, januar 2019
på en bevilling fra 15. Junifonden til projektet
”Fremme af biodiversitet i skov – i 2 kerneområder i SØ-Danmark”

Citeres som: Stadel Nielsen, P., 2019. Sommerfugle på Høje Møn og Ulvshale.
Kortlægning og oversigt. Naturstyrelsen Storstrøm.

Tekst: Per Stadel Nielsen
Gevninge Bygade 10,
DK-4000 Roskilde,
arion@mail.dk

Fotos: Forfatteren, hvor ikke andet er anført, jf. indledningen

Forsidefoto: Jydelejet, Lille Langbjergs østlige ende efter markant reduktion af græsningstrykket. 30. juli 2007. Indsat billede af sortpletet blåfugl *Phengaris arion*.

Redaktion: Naturstyrelsen Storstrøm, Torben Hviid

Findes kun digitalt

Forord

Høje Møn med klinten, Klinteskoven og de store kalkoverdrev er et af Danmarks mest værdifulde naturområder. Her er samlet en stor mangfoldighed af liv - planter, dyr og svampe. Den kalkholdige jordbund er den vigtigste forudsætning, men mangfoldigheden hænger også sammen med, at det kuperede terræn aldrig har været et intensivt produktionsområde. På selve klinten har naturens fri kræfter altid rådet.

Naturen i Klinteskovsområdet blev beskyttet med en fredning i 1983, som fastsatte at klintekanten og kalkbakker i den sydlige del af skoven skal henligge urørt. I den statslige del af skoven er der siden i driftsplanerne udpeget yderligere partier med henholdsvis urørt skov og græsningsskov af hensyn til bevarelse af naturværdierne. I efteråret 2018 er der som en del af det samlede nationale udlæg af næsten 14.000 ha skov til biodiversitetsformål tilføjet yderligere 164 ha, så hele den statslige del af Klinteskoven nu, efter en overgangsperiode, er taget ud af produktion. Eneste undtagelse er Krageskoven ved Liselund.

Ulvshale Skov er meget anderledes end Klinteskoven, men mindst lige så egenartet og – sjovt nok – dannelsesmæssigt knyttet til Høje Møn med klinten. Hele Ulvshale er nemlig opstået efter istiden af erosionsmaterialer fra Møns Klint, som havet har ført mod vest. Ulvshale Skov er vokset op som selvsået skov på strandvolde af flint, der endnu kan erkendes i skovbunden. Selvom der også er indplantet træer, fremtræder skoven som en meget varieret blandsskov, domineret af arter som småbladet lind, stilkeg, avnbøg og bøg. Hele den statsejede del er med den seneste udpegning udlagt til urørt skov.

Når beskyttelse af naturværdierne har første prioritet, er det vigtigt at vide, hvilke værdier, der er tale om udover Natura 2000 udpegningsgrundlaget. Særligt hvilke sjældne og truede arter, der lever i området. Naturstyrelsen søgte og modtog i efteråret 2016 en venlig donation fra 15. juni fonden til at undersøge biodiversiteten for. Det blev valgt at fokusere på svampe, biller og sommerfugle, som i den følgende periode blev undersøgt af eksterne konsulenter.

Sommerfugle er den bedst kendte af disse tre artsgrupper, og afrapporteringen af sommerfuglefaunaen, som foreligger med denne rapport, er derfor primært en sammenfatning af eksisterende viden, suppleret med enkelte feltundersøgelser fra 2017.

Den udbyggede viden om biodiversiteten skal i løbet af 2019 omsættes i en forvaltningsplan for de statslige dele af henholdsvis Klinteskovsområdet og Ulvshale med udgangspunkt i udlægget af skov til biodiversitetsformål. Forvaltningsplanerne skal afbalancere de forskellige interesser i området, herunder friluftslivet. De vil blive genstand for en offentlig høring inden endelig vedtagelse.

Godt halvdelen af Klinteskoven ejes af Klintholm Gods, som velvilligt stillede sine skovarealer til rådighed for feltundersøgelserne i den sidste del af undersøgelsesperioden. Der er dog kun få data fra denne del af skoven, men alt tyder på, at der privat forvaltes lige så store naturværdier som i statsskoven.

Kortlægningsrapporten redegør for forekomsten af sjældne og truede sommerfugle i Ulvshale Skov og på Høje Møn med udgangspunkt i de forskellige naturtyper, sommerfuglene lever i. Artsgennemgangen suppleres med forslag til forvaltning af områderne dels i relation til sommerfuglenes specifikke krav, dels i relation til insektlivet generelt. Disse forslag vil som nævnt indgå i den forestående forvaltningsplanlægning.

Claus Jespersen, skovrider

Naturstyrelsen Storstrøm

Indhold

Side

Indledning.....	5
Omtale af levesteder.....	6
Naturforvaltningens generelle problemstillinger for insekter.....	6
Generelt om danske sommerfugle.....	7
Data.....	7
Ulvshale.....	9
Ulvshale Skov.....	10
Hede.....	12
Strandoverdrev.....	12
Strandeng.....	13
Høje Møn.....	15
Klinteskoven.....	16
Overdrev.....	18
Oversigt over de forvaltningsmæssige anbefalinger.....	22
Oversigt over arternes levesteder og værtsplanter.....	23
Oversigt over de omtalte arter.....	24
Tineidae – ægte møl.....	25
Cossidae - træborere.....	26
Zygaenidae - køllesværmere.....	28
Hesperiidae - bredpander.....	32
Nymphalidae - takvinger.....	33
Lycaenidae - blåfugle.....	36
Pyralidae - halvmøl.....	42
Sphingidae - aftensværmere.....	43
Geometridae - målere.....	44
Erebidae - pragtugler.....	56
Noctuidae - ugler.....	58
De mest benyttede værtsplanter for danske storsommerfugle.....	67
Litteratur.....	68
Register.....	69

Indledning

I det følgende beskrives de forvaltningmæssigt vigtigste sommerfuglearter på primært statens arealer på Ulvshale og Høje Møn. Selvom projektet egentlig kun drejer sig om arter i skov, så er også arter fra enge og overdrev taget med, da de er en vigtig del af naturtyperne på statens arealer på Møn.

I det følgende er arterne opført i taksonomisk orden og har et løbenummer, som også anvendes i registeret og habitatoversigten.

Datagrundlaget for sommerfuglene er de mange observationer og indberetninger foretaget af lepidopterologer gennem mange år, tidligere indberettet til de entomologiske foreningers årlige liste over fund af interessante storsommerfugle, og de senere års data fra foreningernes database Bugbase.

Arterne er anført med det gældende videnskabelige navn og et dansk navn som anført i allearter.dk. Danske artsnavne er på ingen måde officielle eller vedtagne, men selvbestaltede betegnelser fra forskellige kilder. Derfor er de danske navne heller ikke altid lige relevante og korrekt beskrivende.

De fleste af arterne har en trusselskategori i Rødlisten, men enkelte andre arter er også taget med. Røddlistekategorierne er for målerne (Geometridae) som angivet ved røddlistevurderingerne i 1997, og for de øvrige arter storsommerfugle ved vurderingerne i 2004-2006. For de såkaldte småsommerfugles vedkommende er kun en enkelt familie, jordmøllene, vurderede, en enkelt art er med i denne rapport. Der skal gøres opmærksom på, at en ny vurdering af storsommerfuglene er undervejs, og ventes publiceret i begyndelsen af 2019.

Billederne af sommerfugle har flg. ophav:

biolib.cz: *Asthena anseraria*, *Eupithecia immundata*.

lepiforum.de: *Caryocolum cauligenella*, *Cucullia argentea*, *Eupithecia virgaureata*, *Eupithecia actaeata*, *Epirrhoe galiata*, *Colostygia olivata*, *Chortodes extrema*, *Protarhanara brevilinea*, *Catocala sponosa*, *Ecliptopera capitata*, *Karsholtia marianii*, *Eupithecia egenaria*, *Catocala promissa*, *Catarhoe rubidata*, *Selenia lunularia*, *Shargacucullia scrophulariae*, *Ostrinia palustralis*.

lepinet.fr: *Hadena albimacula*

Martin Bjerg: *Boloria selene*, *Plebejus argus*, *Plebejus idas*, *Polyommatus amandus*, *Pyrgus malvae*, *Thecla betulae*.

Per Stadel Nielsen: *Phragmataecia castaneae*, *Zygaena purpuralis*, *Zygaena lonicera*, *Zygaena filipendulae*, *Adscita statices*, *Argynnis paphia*, *Chortodes morrisii*, *Cyclophora annulata*, *Hemaris fuciformis*, *Limenitis camilla*, *Phengaris arion*, *Paradarisa consonaria*, *Pareulype berberata*, *Pelosia obtusa*, *Eilema pygmaeola*.

Martin Bjerg takkes for lån af billederne.

Gevninge 13. februar 2019

Omtale af levesteder

I det følgende beskrives de forskellige naturtyper på hhv. Ulvshale og Høje Møn med henblik på sommerfugle og mulig forvaltning til gavn for disse. Det er vanskeligt at komme med meget nøjagtige angivelser og anbefalinger, hvilket skyldes, at for en del arter er de nærmere livskrav ikke særlig godt kendt, at deres værtsplanter og habitatskrav ikke er særlig specifikke, at Ulvshale og Høje Møn ikke er systematisk undersøgt og endelig at sommerfugle ofte flytter sig i forhold til ændringer af deres levesteder.

Forholdene og anbefalingerne beskrives derfor mere bredt, så de ikke blot er tilgodeser enkelte arter, men flere arter tilhørende samme type habitater.

I rapportens anbefalinger tages forhold som økonomi, praktisk gennemførlighed og lignende, ikke nødvendigvis i betragtning, omend anbefalingerne gives med realiserbarheden in mente.

Naturforvaltningens generelle problemstillinger for insekter

Når man taler om "biodiversitet", og hvad man kan eller skal gøre for at fremme dette, så skal man overordnet overveje ikke bare fremgangsmåde, men også konsekvenser.

I selve ordet "biodiversitet" ligger blot, at der er mange arter indenfor et givent geografisk område. En høj diversitet af arter er i princippet nem nok at opnå, især for insekternes vedkommende, idet der blot skal skabes megen variation i naturen i det pågældende område, man kunne kalde det uorden. Uorden skaber mange mikro-levesteder til gavn for mange forskellige insektarter. Homogene arealer derimod, har i sagens natur kun få mikro-levesteder og dermed få arter.

Det man skal tænke over er, om man vil opnå en generel høj artsdiversitet, eller om man vil forvalte for specialiserede arter, som normalt er sjældne pga. få levesteder. Gør man det godt for specialisterne, vil især andre specialister, som ikke deler levevilkår med de arter, som man forvalter for, få det dårligere evt. helt forsvinde. Og forvalter man med henblik på en høj diversitet, vil der være mindre plads til de enkelte specialisters levesteder, og sådanne arter vil generelt blive sjældnere, mere fåtallige og dermed mere truede. Generalister, dvs. arter som ikke stiller særligt specielle krav til deres levested, kan i sagens natur forekomme i mange naturtyper, og vil ofte også være til stede på specialisterne levesteder.

På Ulvshale og Høje Møn er de samlede arealer så store, at de enkelte delområder kan forvaltes forskelligt, og da især Høje Møn rummer adskillige specialister, som kun findes få eller ingen andre steder i Danmark, bør der forvaltes efter at specialisterne på de enkelte områder får bedre livsvilkår. I visse tilfælde kan der beklageligvis være en konflikt mellem to eller flere specialister, hvor man gerne vil bevare begge eller alle arter. Det kan fx være en art, som lever på solesponerede træer eller buske, som samtidig anses for uønskede af hensyn til arter som lever på solesponerede urter. I sådanne tilfælde bør der være plads nok til, at man kan tilgodese begge sådanne arter. Der kan også nemt opstå konflikt mellem levestedsbetingelserne for to forskellige organismer, fx fugle kontra insekter eller sågar mellem insekter og svampe.

En anden problemstilling er konflikten mellem den i naturens øjne rette naturforvaltning og hvad vi mennesker har af natursyn. Beklageligvis har mange mennesker i dagens Danmark et

meget ringe kendskab til naturen, endsi­ge de ofte komplicerede samspil mellem naturens organismer. Det giver sig udtryk i uhensigtsmæssig adfærd, som fx fodboldspil på arealer med orkideer, henkastning af affald eller, med naturinteresserede, at naturen bliver ”elsket ihjel” ved at blive trampet ned af bar iver for at fotografere en eller anden art. Det sidstnævnte er et tiltagende problem, som er en konsekvens af den stigende naturinteresse, som dog ofte er ganske overfladisk og ubetænksom pga. manglende dybere viden og forståelse for en organismegruppe. Disse og tilsvarende problemstillinger skal den forvaltende myndighed naturligvis vurdere og forholde sig til.

Generelt om danske sommerfugle

Fra den danske fauna kendes pt. ca. 2650 arter af sommerfugle, en mindre del af disse er kun fundet få gange og er ikke egl. hjemmehørende. I øjeblikket er kun i alt ca. 1000 arter sommerfugle rødlistevurderede og det er kun delvis de samme sommerfuglegrupper, som er vurderet i rødliste 1997 efter de gamle kriterier og kategorier, og i 2006 efter IUCNs nye kriterier og kategorier. Samtlige ca. 1000 arter af såkaldte storsommerfugle er i øjeblikket (januar 2019) under revurdering, men den nye liste er ikke publiceret, hvorfor denne rapport må basere sig på de to nævnte, ældre rødlistevurderinger.

Efter rødliste 1997 er 981 arter bedømt og heraf er 182 (ca. 18%) i en trusselskategori.

Efter rødliste 2006 er 688 arter bedømt og heraf er 208 (ca. 30%) i en trusselskategori.

Det er karakteristisk, at for sommerfuglenes vedkommende er størsteparten af de truede arter knyttet til lysåbne biotoper som enge, heder og overdrev, herunder skovlysninger, hvorimod arter knyttet til træer og buske generelt trives i den dyrkede skov. Af de truede arter, som i rødlisten er definerede som ”skovarter”, lever de fleste derfor på de lysåbne biotoper i skoven. Dette er i kontrast til de rødlistede biller, hvor størsteparten er knyttet til gammel skov med dødt ved, dvs. selve træerne. Dog foretrækker sådanne billearter levesteder, som er varme og med en vis soleksponering, dvs. lysåben skov.

Data

Oplysningerne i denne rapport baserer sig hovedsagelig på data fra de entomologiske foreningers database Bugbase, hvor fundoplysninger samles fra de danske amatør­entomologer. Oplysningerne er i høj grad af nyere dato, men fund publiceret i foreningernes årlige lister over interessante fund, som går tilbage til ca. 1960, er også omfattede.

Data i databasen har en høj validitet, da kun erfarne entomologer har adgang til indtastning, og da der løbende holdes øje med indberetninger af mere sjældne arter, som falder udenfor den kendte tidsmæssige og geografiske forekomst.

Sommerfuglefaunaen på Ulvshale og Høje Møn er godt kendt takket være de mange amatør­entomologers hyppige besøg på lokaliteterne. Især de, efter danske forhold, mere usædvanlige og specialiserede arter, har været mere eller mindre kendt fra områderne i næsten hundrede år, og disse oplysninger giver en god viden om arternes forekomst tilbage i tiden samt deres biologi. Alligevel er flere arters biologi i naturen dårligt kendt, da deres levevis gør det meget vanskeligt at finde artens forstadier. Denne rapport omhandler dog kun forekomster af sommerfugle efter 1990. Der er desværre en vis usikkerhed om den helt nøjagtige placering

af forekomster af sommerfugle tilbage i tiden, da sådanne ikke er oplyst med nøjagtige geografiske koordinater. Man er derfor nødsaget til at basere sig på de navnemæssige stedsangivelser så godt som det er muligt.

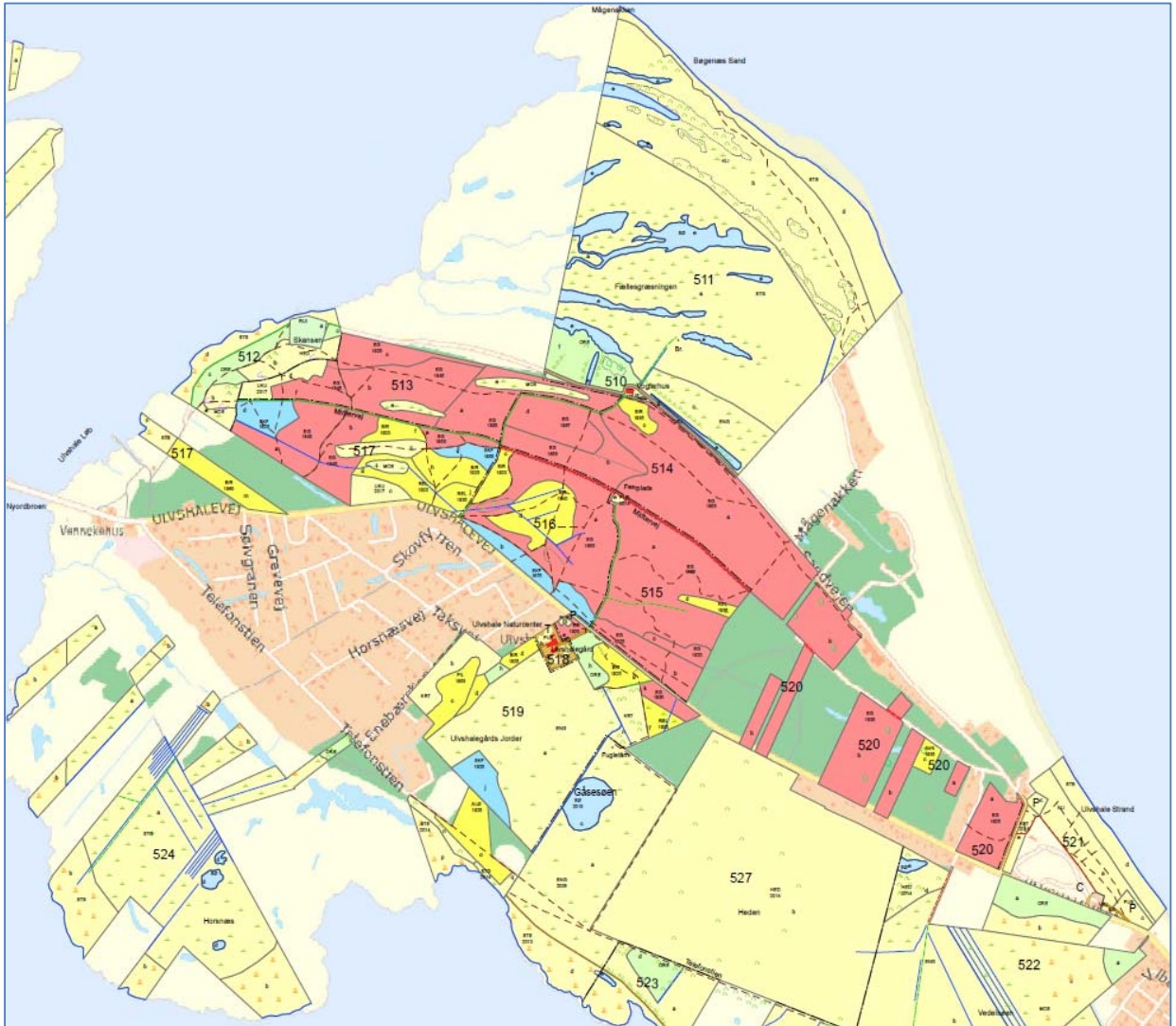
I det følgende gennemgås de forskellige naturtyper på Ulvshale og Høje Møn overordnet og set med sommerfugleøjne. Der omtales kun i begrænset omfang områdernes forhistorie og nutidige tilstand, da dette er grundigt beskrevet i rapporter fra Martin Vestergaard¹ og Mogens Hansen². Desuden henvises til Martin Bjerg, ”Faktaark for sommerfugle i skov”.

¹ Martin Vestergaard: Svampe i Klinteskoven, Kortlægningsrapport, Naturstyrelsen Storstrøm 2018

Martin Vestergaard: Svampe i Ulvshale Skov, Kortlægningsrapport, Naturstyrelsen Storstrøm 2018

² Mogens Hansen: Biller i Klinteskoven og Ulvshale Skov, Kortlægningsrapport, Naturstyrelsen Storstrøm 2018

Ulvshale

Naturstyrelsens arealer på Ulvshale er fremhævet med en farve (grønne områder er privat skov) og med afdelingsnummer.

Ulvshale rummer flere interessante og vigtige naturtyper, som overordnet består af selve skoven, tørre strandoverdrev samt fugtige enge og strandenge.

Ulvshale Skov

Ulvshale Skov er kendetegnet ved at være en kystnær skov på kalkholdig jord og med en rig og varieret vegetation. For sommerfuglene er løvtræerne af største interesse og skovens særegne arter lever da også på disse. Af størst vigtighed er eg, lind og navr. Af nåletræerne har kun skovfyr interesse. Skoven er godt undersøgt for sommerfuglenes vedkommende.

To af de vigtige sommerfugle, den hvide admiral (*Limenitis camilla*) og humlebisværmeren (*Hemaris fuciformis*), lever begge på kaprifolie (*Lonicera*) i skovlysninger og skovbryn hvor sol og lys kan nå ned. De er gode eksempler på tilsyneladende ens livskrav, men medens hvid admiral kun lægger sine æg på kaprifolie, der vokser i halvskygge, så lægger

En "lysbrønd" i Ulvshaleskoven med en stor tørst og i cirklen midt i billedet en hvilende hvid admiral.

humlebisværmeren kun æg på direkte soleksporerede kaprifolier, fx i skovbryn.

Andre deciderede skovarter er fx dværgmåleren (*Eupithecia egenaria*) på lind, navrbæltmåler (*Cyclophora annularia*) på navr og uglerne ege-karmin (*Catocala promissa*) og ege-ordensbånd (*Catocala promissa*), begge på eg, som alle kan betegnes som naturskovsarter. Alle

de nævnte arter lever på naturligt hjemmehørende træarter og har stabile bestande i skoven, men foretrækker, at skoven ikke lukker helt til.

Ulvshaleskoven har en god diversitet af arter takket være den varierede sammensætning af

Nordlige del af Ulvshale 1956 set mod nordøst. Huset er Ulvshalevej nr. 333. I baggrunden t.v. ses et sandet areal, hvor der er afgraved flint.

Foto: Danmark set fra luften. Det Kgl. Bibliotek

træarter, omend artstallet i selve skoven ikke er usædvanlig højt i forhold til andre skove. Dette skyldes især, at skoven er relativt lukket med kun lidt lys og sol til skovbunden. Det er således karakteristisk, at hvid admiral kun ses i lysningerne og langs større skovveje, medens larven af humlebisværmer kun findes i skovbryn og de få steder i skoven, hvor solen kan komme ned på

værtsplanten. Ud over de nævnte arter forekommer også citronsommerfugl (*Goenopteryx rhamni*) og kejserkåbe (*Argynnis paphia*) i tilknytning til skoven, men også her kun i skovbryn og lysåbne pletter i skoven. Det er påfaldende og tankevækkende, at de nævnte dagsommerfugle ses markant mere talrigt i sommerhusområdet og den lysåbne fyrreskov ved Ulvshalegård på vestsiden af Ulvshalevej, hvor træbevoksningen er meget mere spredt og soleksponeret, og hvor der er en artsrig undervegetation.

I den vestlige del af skoven (sydøstlige del af afd. 517) findes en ældre birkeskov på sandbund. På billeder fra 1954 og 1956 fremtræder arealet som et næsten nøgent sandjordsareal opstået efter afgravning af flint, og den nuværende birkebestand af relativt lave træer, er sandsynligvis naturlig opvækst, som er vokset meget langsomt pga. den næringsfattige jord. Det er ukendt, om der forekommer interessante sommerfuglearter i området.

Forvaltning for sommerfugle

Ideelt set ville det gavne sommerfuglediversiteten, hvis der blev lysnet markant op i skoven, eller der etableredes små lysninger, hvor solen kan komme ned, og undervegetationen kan etablere sig. I kanterne af skoven kunne man med fordel skabe uregelmæssige skovbryn, hvor der er lys og læ for blæsten. Der er allerede skabt sådanne skovbryn i den nordøstlige del af skoven. Det er typisk sådanne lune steder, at skov-dagsommerfuglene både fouragerer og yngler. For natsommerfuglenes vedkommende lever de fleste i trækronerne, så for dem er lysåbenhed ikke så afgørende, men vil dog være en fordel. Såfremt man rydder partier med nåleskov, bør disse efterlades som åbne lysninger. Gamle skovfyr bør ikke fældes, men højere undervegetationen kan fint udtyndes, således, at der opstår soleksponerede skovlysninger med varieret skovbundsvegetation. Skovfyr er værtsplante for en række natsommerfugle, som ellers ikke har levesteder på Ulvshale, bortset fra hist og her i sommerhusområdet.

Umiddelbart vest for Ulvshalegård og i den vestlige kant af Vedelen (koordinater 55.0403, 12.2538) findes fine bestande af relativt gamle bævreasp iblandet seljepil. Disse bestande må absolut bevares da begge træarter er meget værdifulde for insekterne, både som værtsplante for mange insektarter og,

for seljepils

vedkommende, som nektarplante i det tidlige forår. I det hele taget bør seljepil og bævreasp bevares, hvor de måtte dukke op.

Det er ukendt, om birkeskoven i den nordlige del er levested for særlige arter, men alene i kraft af, at birkeskov i øvrigt næsten kun forekommer i sommerhusområdet, bidrager det med

Lysåben egeskov med kaprifolie vest for vejen ved Ulvshalegård. Typisk levested for hvid admiral.

variation, og bør bevares. På sigt kunne der sandsynligvis med fordel udtyndes i birkebestanden, således, at der opstår lysåbne partier, hvor kaprifolie kan vokse op og blive til levested for hvid admiral.

Hede

Ulvshale Hede og Vedelen udmærker sig ved at rumme mange forskellige biotopstyper, fx lyngbevoksede arealer, meget tørt overdrev på rullesten, enebærkrat, fugtige moseagtige partier med surbundspræg, engarealer og søer med tilhørende bredvegetation. Disse mange biotopstyper giver grundlag for en høj diversitet af insekter.

Forvaltning for sommerfugle

En del af træ- og buskbevoksningen, specielt det levende hegn langs markvejen mod sydvest (Telefonstien) bør bevares, da det giver vigtig læ for vestenvinden, det samme gælder spredte træer og buske. Derimod er det meget fint, at der er tyndet ud i enebær- og birkekrattet, da det har givet mulighed for, at de ellers næsten overskyggede småbiotoper igen kan komme til at fungere som levesteder for varmekrævende insekter.

Hvis enebærkrattet skal udtyndes yderligere, bør det overvejes at bruge en metode, som ikke efterlader et tykt lag flis, som kvæler eller hæmmer tørbundsvegetationen.

De tørre dele af heden, specielt i den nordøstlige del er meget følsomme for afgræsning, her skal man passe på, at der især i tørre sommerperioder ikke sker skader på vegetationen. Det nuværende græsningstryk synes at være passende, især da dyrene foretrækker at opholde sig og æde på de mere vegetationsrige og frodige engarealer.

Isblåfuglen, der lever på musevikke, der vokser spredt og soleksponeret, favoriseres af en ekstensiv afgræsning. Er græsningstrykket for stort, bliver musevikken afgnavet og trådt ned. Omvendt synes isblåfugl at foretrække soleksponerede enkeltplanter af musevikke.

Argusblåfuglen lever på ung lyng, der skal vokse i og ved kolonier af myrer som fx sort havemyre, *Lasius niger*, dvs. lyng, der står i fuld sol og gerne på sandet jordbund.

Strandoverdrev

De tørre strandoverdrev, som hovedsagelig findes på Ulvshales nordøstside og til dels nordside fra campingpladsen i sydøst til lidt vest for broen til Nyord, er både store og unikke som naturtype og i kvaliteten. Der er en meget stor variation i delhabitaterne fra meget tørre partier til fugtige lavninger med dertil hørende vegetation og insektfauna. Samtidig er arealerne ret

Strandoverdrevet på østsiden af Ulvshale er stort og meget varieret med tørre og fugtige partier. Et område der kun kræver beskeden pleje for at holde evt. træ- og buskopvæskt i ave.

foranderlige, bl.a. da de er udsat for vinteroversvømmelse.

Natsommerfuglefaunaen er ikke særlig godt kendt, da områderne er meget store og ligger forholdsvis utilgængelige i uvejsomt terræn, men bedømt ud fra vegetationen og de mange forskellige habitattyper, må der forekomme adskillige arter specialiseret til sådanne steder. På en kort besigtigelse af den sydlige kant af strandoverdrevet langs grusvejen (Sandvejen), fandtes en mindre population af isblåfugl, som meget vel kan forekomme mere udbredt i de mere fugtige dele af området.

På diget syd for campingpladsen findes der en fin tørbundsvegetation med mange arter tilknyttet strandoverdrev. Desværre slås diget årligt midt om sommeren, hvilket er til stor skade for såvel planterne som insekterne, diget forvaltes af det lokale digelav styret af de omkringboende sommerhusejere.

Forvaltning for sommerfugle

Tørre strandoverdrev kræver sjældent ret megen naturpleje og forvaltning. Kun kan det være nødvendigt at holde opvækst af buske og træer nede, specielt kan rynket rose være et alvorligt problem. Heldigvis synes denne voldsomt invasive planteart ikke at forekomme i større grad på Ulvshale. Hvis der ønskes naturpleje med afgræsning på strandoverdrev, må nødvendigheden og udførelsen nøje overvejes. I alle tilfælde skal en afgræsning være yderst ekstensiv og bedst begrænses til vinterperioden og de mere vegetationsrige arealer.

Strandeng

Strandengene på Ulvshale, specielt Horsnæs på Ulvshales sydvestside, hører til blandt de fineste og største strandenge i Østdanmark, omend kvaliteten og diversiteten på området var markant bedre, inden den intensive afgræsning blev iværksat.

Horsnæs var et meget varieret strandengsområde, med mange biotoper, som strandsøer, våd og tør tagrørsskov og mere tørre, sandede overdrevsprægede partier, men efter etablering af afgræsningen, er store områder med tagrør og højere græsarter forsvundet og erstattet af en ensartet, lav vegetation. Ud fra luftfotos har der tydeligvis i 1954 og 1956, og formodentlig tidligere, været høslæt på en del af parcellerne, især i den nordvestlige del.

Horsnæs vest for Ulvshale. Strandengen er relativt hårdt afgræsset med en ganske lav vegetation.

Forvaltning for sommerfugle

For natsommerfuglenes vedkommende er det især den mere tørre tagrørsskov, som er levested for sjældnere arter. De er næsten alle afhængige af tagrør som værtsplante, idet deres larver lever inde (endophytisk) i dele af tagrør, både rødder og stængler. Ud over arter knyttet til

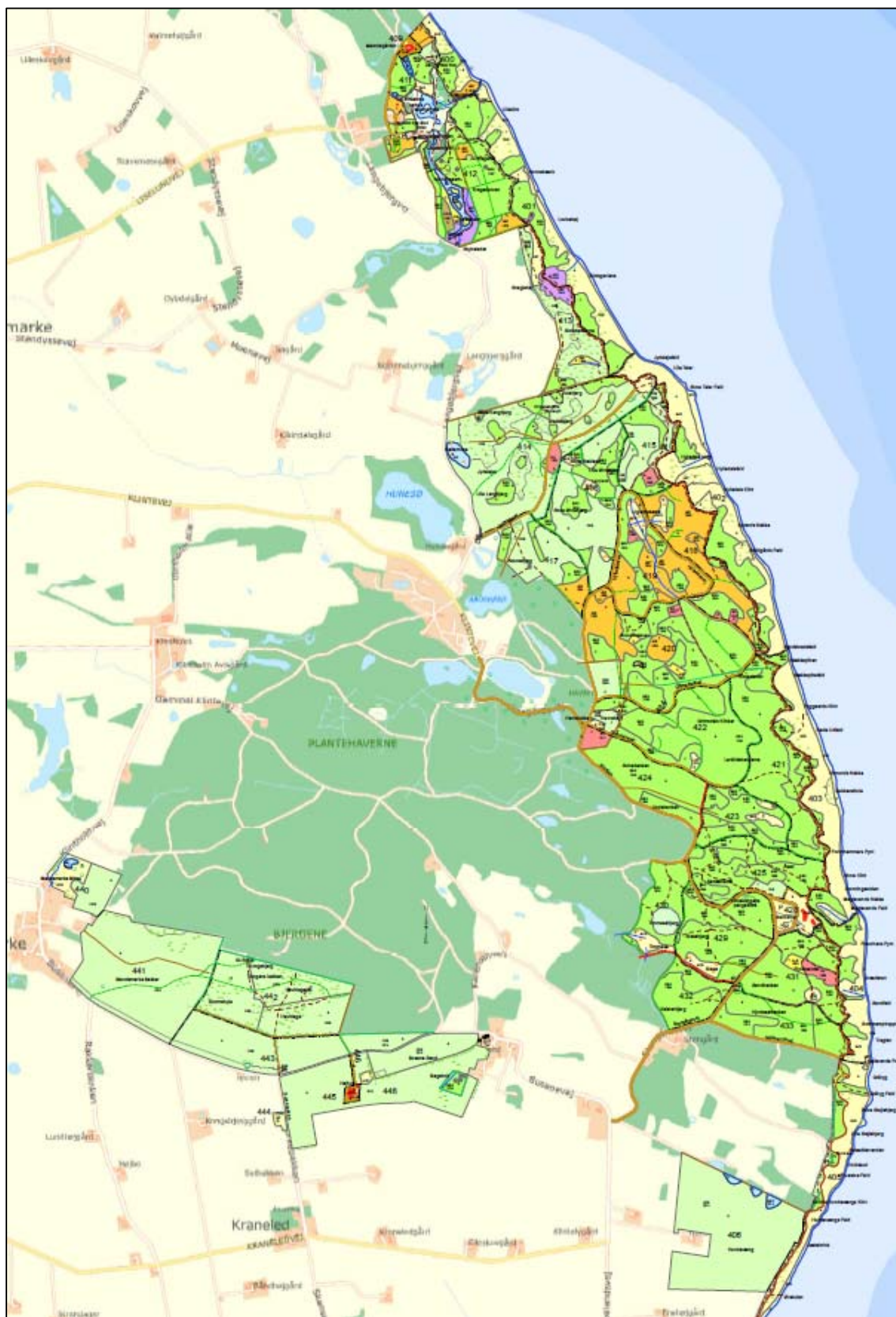
tagrør, forekommer den sjældne art *Ostrinia palustralis* sandsynligvis også i tagrørsskoven, hvor den lever i stængler af arter af syre (*Rumex* sp.). Endelig forekommer der en række mere almindelige arter knyttet til græsarter og urter på våde strandenge.

Det er vigtigt at de resterende dele af tagrørsbestandene bevares. Disse findes hovedsagelig langs nordøstkanten af Horsnæs både nord og syd for fangfolden i en 80-100m bred bræmme op mod sommerhusområdet. Den nuværende frahegning skal bevares, så kreaturerne ikke får adgang til arealerne, og der må heller ikke afgræsses med fx får. Der er ikke fundet arter af sjældnere dagsommerfugle på Horsnæs.

Nuværende bestande af tagrør, området fortsætter mod nordvest langs sommerhusområdet.

Høje Møn

Naturstyrelsens arealer i Klinteskovsområdet. Liselund mod nord, Jydelejet øst for Hunosø, Høvblege og mandemarke Bakker mod sydvest og Hundevæng Overdrev længst mod syd.

Klinteskoven

I det følgende menes der med Klinteskoven kun den statsejede del af skoven, dvs. for det meste den øst for grusvejen (Stengårdsvej) liggende del. I den sydlige del ejer staten dog også et areal vest for vejen, bl.a. Kalsterbjerg.

Klinteskoven er en relativt ung skov, idet de fleste af de ældste afdelinger angives som værende fra slutningen af 1800tallet, men skoven indeholder en del ældre træer, som stammer fra skovens tid som

græsningsskov. Skoven er meget varieret med forskelligartet jordbund og hovedsagelig løvtræer, især bøg, eg og ask. Birk, bævreasp, seljepil og lind forekommer sparsomt, rød-el forekommer omkring og i de fugtige moser og lavninger, medens ahorn, spidsløn, og navr forekommer mere hyppigt især i den nordlige del af skoven.

Nåletræ findes

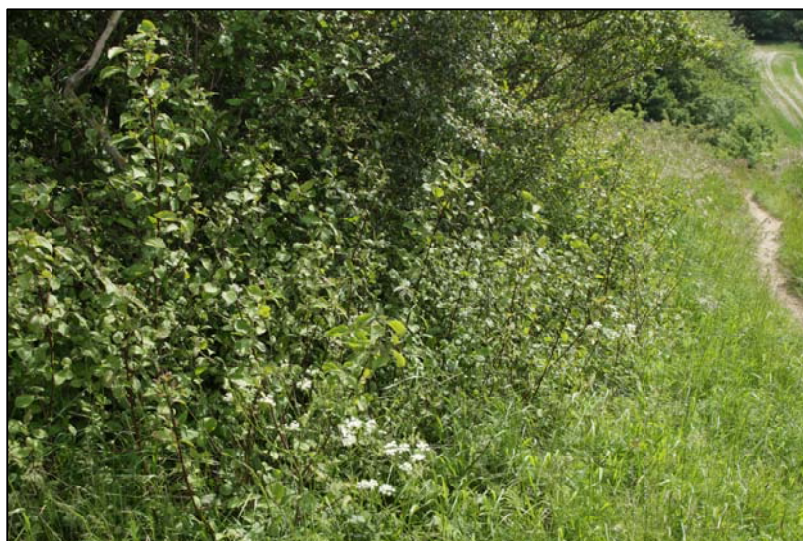
efterhånden kun som nogle få og mindre parceller. Berberis findes flere steder i lysåbne dele af skoven fx ved Havrelukke og Flyvesandet (shelterpladsen syd for Geocenteret), rød kornel synes mest at forekomme i skovens sydlige del, specielt vokser der gode bestande langs stien ved og langs nordsiden af vejen ud til radartårnet, sidstnævnte er dog privat ejet.

For sommerfuglene er især de mere eller mindre åbne partier i skoven vigtige levesteder. Her er der en varieret og soleksponeret urte- og buskvegetation på sand- eller kalkbund. På selve klintefladsen, især i faldene, er der en dynamisk og varieret flora, som også er vigtige levesteder for natsværmere.

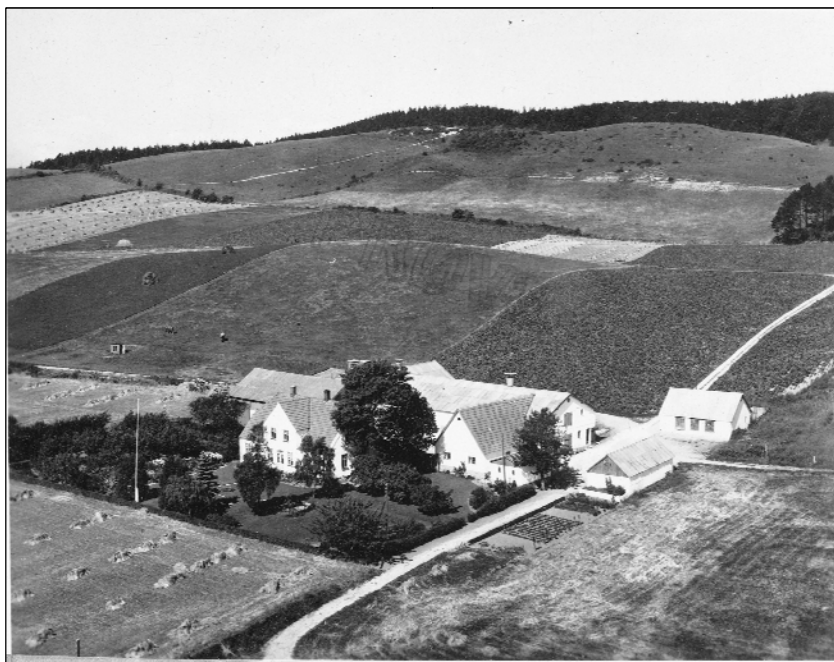
Sommerfuglearter, som har træer og buske som værtsplanter, trives godt i Klinteskoven, lige som i de fleste andre danske løvskove. Forekomsten af en række arter, som er specielle for Høje Møn, må formodentlig især tilskrives et specielt lokalt klima, idet sådanne arter lever på

Jydelejet og den nordligste del af Klinteskoven helårsgræsses ekstensivt af små kreaturer, som skaber god variation i naturen.

*Skovbryn langs vejen til radartårnet. Her vokser der store mængder rød kornel, som er værtsplante for den meget lokale natsværmer hvid kornelmåler, *Scopula anseraria*.*

Højholt med Mandemarke og Høvblege Bakker 1952 set mod nord. Mandemarke Bakker var dengang opdyrkede og Høvblege endnu meget busk- og træfattig, medens de nord for liggende arealer var beplantede med rødgran. Foto: Danmark set fra luften. Det Kgl. Bibliotek

almindelige løvtræer og buske. Andre arter, især dem på urter som druemunke, nelliker og snerre og på buskene berberis og rød kornel, er, ud over værtsplanten, afhængige af soleksponerede og varme levesteder.

Umiddelbart er der ingen af Klinteskovens specielle sommerfuglearter, som er alvorligt truede på grund af menneskelig påvirkning.

De sommerfuglemæssigt

bedst undersøgte dele af Klinteskoven er områderne omkring Storeklint og Freuchens Pynt, Havrelukke, den nordligste del op til Jydelej samt tidligere Sandskredsfaldet. Grunden til at disse områder er de bedst undersøgte, er mest en kombination af tilgængeligheden og kvaliteten i naturen disse steder. Dengang hele Klinteskoven og omgivelser var ejet af Klintholm gods, var det relativt let at få tilladelse til kørsel og lysfangst af nataktive insekter på godsets arealer.

I sommeren 2017 blev den sydlige del omkring Kalsterbjerg også besøgt af Lepidopterologer nogle gange, og her fandtes mange af de samme arter, som er kendt fra de øvrige nævnte dele af Klinteskoven, tilmed nogle arter i antal.

Det ser derfor ud til, at de specielle arter, som findes i Klinteskoven og som er knyttet til træarter, forekommer overalt i skoven. Arter på urter og buske er primært fundet i de spredte, lysåbne områder, hvor værtsplanterne vokser.

Forvaltning for sommerfugle

For sommerfugle der lever på træarter, kan man bevare og forbedre levestederne ved primært at bevare bestande og enkeltræer. Disse arter vil ikke blive negativt påvirket af en udtynding og lysstilling af værtstræer, sandsynligvis tværtimod. Visse steder er bøgeskoven meget ensartet og monoton, her vil der let kunne skabes mere variation ved udtynding. Da træarter som seljepil, lind, birk og navr forekommer sparsomt, spredt og ofte enkeltvis i skoven, kan sådanne træarter hjælpes ved rydning omkring bestande eller træer. Det gælder især seljepil, som bl.a. er værtsplante for den store dagsommerfugl iris. Bævreasp er kun fundet som en lille bestand af større træer i den nordlige del af skoven (kordinater 54.9798,12.5414). Træerne må ikke fældes. Det samme gælder en stor, gammel seljepil ved mosen overfor. Enkeltræer af navr bør bevares og gerne fritstilles. Ellemoserne i Klinteskoven rummer, så vidt vides, ingen specielle sommerfuglearter, men bør bevares som et fint naturelement.

Bestande af især gamle eg, ask og skovfyr bør også bevares, da de er værter for mange sommerfuglearter.

I den nordlige del af skoven op mod Jydelejet består flere afdelinger af tætte bestande af spidsløn og ahorn, som med fordel kan udtyndes kraftigt, så urtevegetationen kan få bedre vilkår.

En langsigtet plan med delvis selvforvaltende naturpleje, ville være at lade kreaturerne fra Jydelejet få adgang til den nordlige del af Klinteskoven mod syd til Havrelukke.

Overdrev

Overdrevene på Høje Møn omfatter Jydelejet i nord, Høvblege, Kongsbjerg og Mandemarke Bakker mod sydvest og Hundevæng Overdrev mod sydøst, der alle er statens ejendom. Andre overdrevslignende arealer med naturkvaliteter er Ormebanke øst for Busene og Stejlebjerg Overdrev syd for Klinteskoven, disse arealer ejes af Klintholm Gods.

Selve Høvblege Bakker og mindre dele af Jydelejet har det største naturindhold, da de har længst historie uden menneskelig påvirkning. De øvrige overdrev har været beplantede eller opdyrkede, men er ryddede eller braklagte på meget forskellige tidspunkter. Heldigvis har naturen på Møn, formodentlig takket være det høje indhold af kalk i jorden, en god evne til at regenerere sig efter beplantning med nåleskov. Med de ændrede klimaforhold i Danmark, hvor der hyppigere kommer tørkeperioder, er vegetationen og dermed insekterne på sandede jorder mere udsatte, i kraft af at deres værtsplanter visner ned i den periode, hvor larverne skulle leve på planterne.

*Hundevæng Overdrev 1951 set mod øst fra Hundevænggård. Ruinen af den tidligere Hundevænggård ses tv i billedet, i midten det aldrig opdyrkede bakkedrag og ø.th. Jættelebrink.
Foto: Danmark set fra luften. Det Kgl. Bibliotek.*

Forvaltning for sommerfugle

Der er gennem tiden skrevet meget om naturplejen på overdrevene på Høje Møn, og der er derfor ikke grund til at gentage disse informationer her, det meste er stadig relevant. Desuden er der foretaget megen god naturgenopretning på arealerne, som har højnet naturkvaliteten markant. Der er de senere år kommet nye arealer til som statens ejendom, Hundevæng Overdrev og den vest for liggende matrikel.

Den vestlige del af Høje Møn med Høvblege nederst i midten anno 1823. Arealerne fra Høvblege mod nordvest var dengang ubeplantede, enten marker eller græsningsarealer. Udsnit af kort fra mandemarke.dk

Overdrevene er, som nævnt, i dag isolerede i 3 grupper uden direkte naturmæssig forbindelse med hinanden, og det vil være en vanskelig og meget krævende og langsigtet plan, at forbinde Jydeleje-området med arealerne syd for Klinteskoven. På gamle kort (se fig. ovenfor) kan man se, at arealerne nordvest for Mandemarke Bakker mod Klintholm Gods har været uden skov, men det fremgår ikke, om arealerne har været opdyrkede eller har været græsningsarealer.

Mere realistisk vil det være, at kunne forbinde Mandemarke-Høvblege mod øst til Hundevæng Overdrev. Imellem de to områder findes en naturmæssig værdifuld bakke, Ormebanke, som i dag har en god bestand af timian og andre blomster samt insekter, bl.a. sortpletet blåfugls værtsmyre (rød stikmyre *Myrmica sabuleti*) og nordlig fugleedderkop (*Atypus affinis*). Området kan sandsynligvis fungere som "trædesten" for insekterne på Høvblege under en evt. udbredelse til Hundevæng Overdrev.

Hundevæng Overdrev må anses for stadig at være i en sen successionsfase, og kan forventes at ændre sig en del også i de kommende år. Det udyrkede bakkedrag er under tilgroning med slåenkrat, som snarest bør ryddes, gerne ved optrækning af buskene ved hjælp af en grab monteret på lastbil el. lign.

Mandemarke Bakker, som strækker sig fra arealene syd for Høvblege og mod øst til Mandemarke by og nord til Klinteskoven, er meget varierede bakker med såvel rent kalk som sandjord. På de kalkholdige partier er især merian meget dominerende og på de sandede dele, er det typiske tørketålende overdrevsplanter som fx snerre, rødknæ, limurt, og stedvis også store bestande af bredbladet timian. Påfaldende er det, at sortpletet blåfugls værtsmyre kun forekommer sporadisk i bakkerne, selv på tilsyneladende egnede lokaliteter. Årsagen hertil er ukendt, men må sandsynligvis tilskrives jordbundsforholdene og vegetationen. Tilsvarende forekommer værtsmyren kun i meget begrænset omfang på de kalkholdige arealer nedenfor Høvblege. Det kunne være interessant at frahegne nogle mindre forsøgsparceller, for at følge evt. forandringer i vegetationen og myrefaunaen.

Høvblege er hovedsagelig rene kalkbakker, som sidst har været delvis dyrkede ca. 1918. Merian er talrigt forekommende næsten overalt, og blåfuglens værtsmyre er vidt udbredt og ofte med god bestandstæthed. Bredbladet timian er derimod betydeligt mere sparsomt forekommende, selvom der hist og her, og især i år med rigelig nedbør, kan findes store og gode planter, med mange blomster. Mere normalt vokser bredbladet timian som mindre enkeltvoksende planter med nogle få blomsterhoveder, hvilket foretrækkes af

hunnerne af sortplettet blåfugl. Blåfuglens væsentligste yngleområder, er arealerne ved foden af skråningen øst og vest for indgangsstenen til toppen. Desværre var netop disse arealer markant meget nedtrådt i sommeren 2017, hovedsagelig på grund af de mange fotografer, som kommer for at få billeder af bl.a. blåfuglen. Det er bekymrende, at besøg fra så mange naturinteressede kan have denne virkning, og det må anbefales, at adgangen til arealerne fremover reguleres effektivt, så nedtrampning undgås, fx ved indhegning og adgangsforbud. Dette vil også kunne forhindre, at en evt. sommergræsning på arealet vil medføre ned- og afbidning af timianblomster, som det sås på Ormebanke. Her havde kreaturer på blot et enkelt tur gennem området formået at afbide de fleste timianblomster.

Omtrentligt hovedyngleområde for sortplettet blåfugl ved foden af skråningen på Høvblege.

Jydelejet

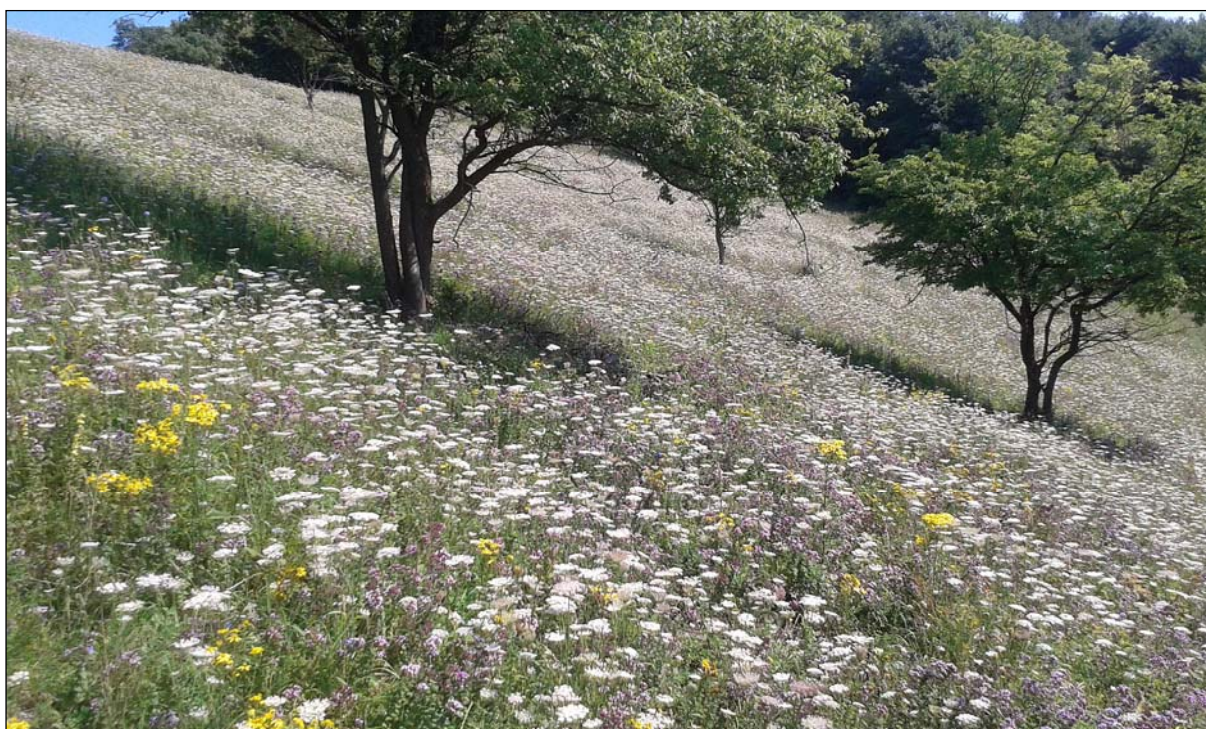
Jydelejet er et stort og meget varieret område som helårsafgræsses ekstensivt af kreaturer. I Jydelejet findes der flere delarealer, hvor sortplettet blåfugls værtsplanter timian eller merian samt værtsmyren forekommer. Det er ikke alle arealer, hvor der er sammenfald mellem

Jydelejet 1956. Den vestlige del set mod nord med Lille og Store Langbjerg hhv. tv. og th. øverst i billedet. Foto: Danmark set fra luften. Det Kgl. Bibliotek

værtsplanter og værtsmyren. Timian forekommer sammen med værtsmyrer på de vestlige dele af Store Langbjerg, og det østlige Lille Langbjerg. Timian forekommer desuden sparsomt på sandbakken øst for Staklebjerg, men kun i meget begrænset omfang sammen med værtsmyren. På Staklebjerg, Aborrebjerg og i indhegningen med horndrager, forekommer værtsmyren sammen med merian. De nordeksponerede skrånninger på Jydelejts sydside er ikke undersøgt nærmere for forekomst af værtsmyrer. Derimod forekommer merian talrigt på disse skrånninger.

Det må stærkt anbefales, at den nuværende ekstensive afgræsning fortsættes, og at man er opmærksom på græsningstrykket især i meget tørre sommerperioder. Specielt på de sandede partier vil planterne have lettere ved at klare længevarende tørkeperioder, hvis ikke vegetationen er gnavet for hårdt ned. Tilsvarende kan spredte buske og løvtræer tilføre den fornødne variation, som sikrer bedre overlevelse af urter og insekter.

Sydvestskrånningen af Aborrebjerg, juli 2017. Vegetationen var ekstraordinært frodig i den regnfulde sommer 2017 og domineret af vild gulerod og merian.

Oversigt over de forvaltningsmæssige anbefalinger

Ulvshale

Ulvshale Skov.

Løvtræ og skovfyr prioriteres bevaret. Mere lystilgang til skovbund og enkeltræer, mere dødt ved under såvel tørre som fugtige forhold, gerne indre soleksponerede kanter. Dette vil gavne både sommerfugle, vedlevende biller, svirrefluer i dødt træ, sjældne bier i skov og mange arter af blomstertæger. For blomstertæger er eg og arter af pil, specielt træer med soleksponering, vigtige værtsplanter.

Hede

De åbne hede- og overdrevarsarealer holdes åbne gennem rydning og ekstensiv afgræsning. Fugtige dele af området afgræsses ekstensivt, og hvis dette ikke er nok til at begrænse opvækst, må fx rødél og birk ryddes. Opretholdelse af mosaikken med mange småbiotoper vil gavne en række sommerfugle, biller, bier og omkring vandhullerne også guldsmede.

Strandoverdrev

De tørre og magre strandoverdrev er fine levesteder for mange varmeelskende insekter på urter. Da vegetationen er meget følsom for nedgnavning, bør en afgræsning med dyr være meget ekstensiv og gerne i form af en vintergræsning. Mange insekter lever på og i urterne og er samtidig afhængige af blomster som nektar- og pollenkilde.

Strandeng

De våde strandenge, primært Horsnæs, er ganske hårdt afgræssede, og derfor uden særlig høj insektdiversitet. Enkelte specialister af biller forekommer i og omkring strandsøerne. I tagrør, der vokser i brakvand langs kysten, forekommer en ellers ualmindelig vårflue (*Ylodes reuteri*) meget talrigt. Mere værdifuld og ganske artsrig er den ugræssede og mere tørre tagrørsskov langs kanten af Horsnæs op mod sommerhusområdet. Arealerne er frahegnede så kreaturerne ikke har adgang, og der bør ikke etableres græsning med dyr på arealerne.

Høje Møn

Klinteskoven

De under Ulvshale Skov nævnte forhold er også gældende for Klinteskoven. Løvtræ og skovfyr prioriteres generelt og lysstilling af gamle træer og etablering af indre skovbryn vil fremme urter og buske, især arter knyttet til kalkholdig jordbund, og dermed de insekter, som har de pågældede plantearter som værtsplanter. Især pil og bævreasp forekommer sparsomt i Klinteskoven, men også ask, birk og eg bør bevares og fremmes. Gamle seljepil kan med fordel lysstilles til gavn for en lang række insekter, især sommerfugle, bier, blomstertæger og biller.

Overdrev

Overdrevene nord og syd for Klinteskoven er værdifulde naturområder med mange specielle arter i relevante insektgrupper, specielt på kalkholdige partier. Det er især arter af sommerfugle, biller, blomstertæger, vilde bier og svirrefluer. Arealerne bør fortsat afgræsses meget ekstensivt, gerne med vintergræsning, og opvækst bør fortsat holdes i ave.

Oversigt over arternes levesteder og værtsplanter

Eng / strandeng			
Ulvshale	Høje Møn	Artsnavn	Værtsplante
E		<i>Polyommatus amandus</i> isblåfugl	Musevikke o.a. vikkearter
E		<i>Protarhanara brevilinea</i> streg-sivugle	Tagrør, i stængel indtil sidste stadie
E		<i>Phragmataecia castaneae</i> rørborer	Tagrør, i stængel og rod
	E	<i>Chortodes morrisii</i> kridtugle	Strandsvingel, i stængel
E		<i>Pelosia obtusa</i> moselavspinder	Ukendt (lav og alger på tagrør?)
E		<i>Ostrinia palustralis</i> vandskræppehalvmøl	Vand- og sumpskræppe o.a., i stængel
Overdrev / hede			
Ulvshale	Høje Møn	Artsnavn	Værtsplante
	O	<i>Caryocolum cauligenella</i> Intet dansk navn	Nikkende limurt, i stængel
	O	<i>Hadena albimacula</i> chokoladebrun nellikeugle	Limurt, tjærenelike, i frø kapsel
O		<i>Cucullia argentea</i> sølv-hætteugle	Markbynke
O?		<i>Plebejus argus</i> argusblåfugl	Lyng, klokkelyg evt. ærteblomstrede
	O	<i>Phengaris (Maculinea) arion</i> sortpletet blåfugl	Timian
	O	<i>Pareulype berberata</i> berberis-bladmåler	Berberis
	O	<i>Thecla betulae</i> guldhale	Slåen, mirabel
	O	<i>Chortodes extrema</i> dæmringsugle	Bjergørhvene, i stængel
	O	<i>Epirrhoe galiata</i> rødbrun snerrmåler	Snerre
O		<i>Plebejus idas</i> foranderlig blåfugl	Lyng, kællingetand m.m.
O		<i>Pyrgus malvae</i> spættet bredpande	Potentil, jordbær, agermåne
	O	<i>Zygaena purpuralis</i> timiankøllesværmer	Timian
	O	<i>Zygaena lonicera</i> stor køllesværmer	Ærteblomstrede
	O	<i>Zygaena filipendulae</i> sekspletet køllesværmer	Ærteblomstrede
O	O?	<i>Eilema pygmaeola</i> gulpanDET lavspinder	Lav og alger på sand og sten
	O	<i>Adscita statices</i> metalvinge	Skræppe, rødknæ
	O	<i>Eupithecia virgaureata</i> gyldenrisdværgmåler	Gyldenris, brandbæger, i blomst
Skov			
Ulvshale	Høje Møn	Artsnavn	Værtsplante
	S	<i>Eupithecia actaeata</i> brun druemunkedværgmåler	Druemunke, på blade
S	S	<i>Cyclophora annulata</i> navr-bæltemåler	Naur
	S	<i>Asthena anseraria</i> hvid kornelmåler	Rød kornel
S	S	<i>Limenitis camilla</i> hvid admiral	Kaprifolie
	S	<i>Ecliptopera capitata</i> gulkroppet balsaminmåler	Spingbalsamin
	S	<i>Paradarisa consonaria</i> foranderlig barkmåler	Birk, bøg, eg, fyr o.a. træer
S		<i>Eupithecia egenaria</i> lindedværgmåler	Lind, i blomster
S	S	<i>Hemaris fuciformis</i> bredrandet humlebisværmer	Kaprifolie
	S	<i>Eupithecia immundata</i> grå druemunkedværgmåler	Druemunke, i bær
	S	<i>Selenia lunularia</i> egemånemåler	Eg, birk, ask o.a. løvtræer
	S	<i>Karsholtia marianii</i> hasselgrenemøl	Svamp på grene af løvtræ, især hassel
	S	<i>Colostygia olivata</i> olivenmåler	Snerre, skovmærke
S	S	<i>Argynnis paphia</i> kejserkåbe	Viol
S		<i>Catocala promissa</i> egeordensbånd	Eg
	S	<i>Catarhoe rubidata</i> rød flagmåler	Snerre, skovmærke
	S	<i>Shargacucullia scrophulariae</i> brunrods-hætteugle	Brunrod
S		<i>Boloria selene</i> brunlig perlemorsommerfugl	Viol
S		<i>Catocala sponsa</i> egekarmin	Eg

Oversigt over de omtalte arter

Nr	videnskabeligt navn	dansk navn	rødliste kat.
1	<i>Karsholtia marianii</i>	Hasselgrenemøl	-
2	<i>Phragmataecia castaneae</i>	Rørborer	R
3	<i>Caryocolum cauligenella</i>	Intet dansk navn	EN
4	<i>Adscita statices</i>	Metalvinge (grøn køllesværmer)	VU
5	<i>Zygaena purpuralis</i>	Timiankøllesværmer	CR
6	<i>Zygaena filipendulae</i>	Sekspletet køllesværmer	NT
7	<i>Zygaena lonicerae</i>	Stor køllesværmer	VU
8	<i>Pyrgus malvae</i>	Spættet bredpande	VU
9	<i>Argynnis paphia</i>	Kejserkåbe	EN
10	<i>Boloria selene</i>	Brunlig perlemorsommerfugl	LC
11	<i>Limenitis camilla</i>	Hvid admiral	NT
12	<i>Thecla betulae</i>	Guldhale	VU
13	<i>Phengaris (Maculinea) arion</i>	Sortpletet blåfugl	CR
14	<i>Plebejus argus</i>	Argusblåfugl	VU
15	<i>Plebejus idas</i>	Foranderlig blåfugl	NT
16	<i>Polyommatus amandus</i>	Isblåfugl	NT
17	<i>Ostrinia palustralis</i>	Vandskræppehalvmøl	-
18	<i>Hemaris fuciformis</i>	Bredrandet humlebisværmer	LC
19	<i>Cyclophora annulata</i>	Navr-bæltemåler	R
20	<i>Catarhoe rubidata</i>	Rød flagmåler	R
21	<i>Epirrhoe galiata</i>	Rødbrun snerremåler	R
22	<i>Ecliptopera capitata</i>	Gulkroppet balsaminmåler	R
23	<i>Colostygia olivata</i>	Olivenmåler	R
24	<i>Asthena anseraria</i>	Hvid kornelmåler	V
25	<i>Pareulype berberata</i>	Berberis-bladmåler	V
26	<i>Eupithecia virgaureata</i>	Gyldenrisdværgmåler	R
27	<i>Eupithecia actaeata</i>	Brun druemunkedværgmåler	R
28	<i>Eupithecia egenaria</i>	Lindedværgmåler	R
29	<i>Eupithecia immundata</i>	Grå druemunkedværgmåler	R
30	<i>Selenia lunularia</i>	Egemånemåler	R
31	<i>Paradarisa consonaria</i>	Foranderlig barkmåler	R
32	<i>Pelosia obtusa</i>	Moselavspinder	NT
33	<i>Eilema pygmaeola</i>	Gulpandet lavspinder	EN
34	<i>Catocala sponsa</i>	Egekarmin	NT
35	<i>Catocala promissa</i>	Egeordensbånd	NT
36	<i>Cucullia argentea</i>	Sølv-hætteugle	R
37	<i>Shargacucullia scrophulariae</i>	Brunrods-hætteugle	VU
38	<i>Chortodes morrisii</i>	Kridtugle	VU
39	<i>Chortodes extrema</i>	Dæmringsugle	NT
40	<i>Protarhanara brevilinea</i>	streg-sivugle	AY
41	<i>Hadena albimacula</i>	Chokoladebrun nellikeugle	VU

Tineidae – ægte møl

1 *Karsholtia marianii*

Hasselgrenemøl

Røddlistekategori: ikke vurderet

Udseende

En lille sommerfugl med vingefang 10-12 mm. Forvingerne hvide med lysebrune skæl og sorte skæl langs forvingens forkant samt to sorte trekantede midt på forvingens for- og bagkant.

Biotop & levevis

De danske biotoper for *marianii* er lysåben løvskov med gamle hasselkrat. I Østrig er den fundet i gammel egeskov med opvækst af avnbøg. Skoven har en naturnær drift stærkt påvirket af vildsvin (Huemer, 1998). *Marianii* må således antages at være knyttet til naturskov.

Marianii er fremme som sommerfugl i juni og juli, og den er i naturen fundet sidst på eftermiddagen. Larven er fundet om efteråret og foråret. Artens biologi er sparsomt kendt, men i Danmark er larven fundet på stående, døde hasselgrene. I Tyskland er larven fundet på døde grene af bøg (lepiforum.de), og i Østrig er den tilsvarende fundet på armtykke, døde grene af avnbøg liggende i skovbunden (Huemer, 1998). Larven lever af svampehyfer i veddet, og den danner et hvidt spind i sprækker på grenenes overflade, hvor den også forpupper sig (Vilhelmsen, 2002).

Forekomst på Møn

Arten er kun fundet på Høvblege på Høje Møn, senest meldt 2003, men arten kan meget vel forekomme andre steder i Klinteskov.

Forekomst i det øvrige Danmark

Kun fundet spredt og få steder i det øvrige Danmark, flest lokaliteter på Lolland og Falster.

Trusler

Omfattende rydning af gamle hasselkrat og andet løvtræ, især hvis døde grene fjernes.

Bevaring

Da arten kræver stående eller liggende døde grene af løvtræ, er det vigtigt, at der ikke "ryddes op" efter udtynding og fældning af løvtræ, døde grene på træerne må heller ikke fjernes.. Den kan formodentlig også hjælpes ved at tæt og mørk skov lysnes.

Cossidae - træborere

2 *Phragmataecia castaneae*

Rørborer

Rødlistekategori: R

Udseende

Vingefang 32-38 mm. Forvinger lysebrune med lysere striber, bagvinger benfarvede, kroppen meget lang, lysebrun og håret. Arten er let kendelig.

Biotop & levevis

Rørboreren findes meget lokalt i tagrørsumpe langs kysterne.

De voksne sommerfugle kan findes om natten fra sidst i maj til først i august med hovedflyvetid sidst i juni og først i juli. Larven lever to år i rodstænglen af tagrør (*Phragmites communis*) hvor også forpupningen sker.

Forekomst på Møn

Rørborer kendes kun fra to egentlige bestande på Møn. Den største findes i tagrørsbestande på Ulvshale, specielt i tagrørsskovene på Horsnæs på sydvestsiden af Ulvshale. Desuden kendes arten regelmæssigt og nogle år i antal fra Hårbølle Pynt. Arten er desuden fundet enkeltvis ved Liselund og i Mandemarke, sidstnævnte fund er sandsynligvis strejfende eksemplarer fra den nærliggende Busemarke Mose, hvor den kan formodes at være fastboende. Det er ukendt, om arten også forekommer på egnede lokaliteter på Nyord.

Forekomst i det øvrige Danmark

I det øvrige Danmark forekommer arten i dag kun regelmæssigt på Rømø, hvorfra den er meldt i antal, samt fåtalligt på Stevns og enkelte steder langs Lollands og Falsters sydkyster.

Trusler

Det er ukendt, hvorfor rørboreren kun forekommer fast på de to nævnte lokaliteter på Møn, som dog er de største tagrørsbestande på øen, men arten synes her at have stabile populationer. Vedvarende intensiv afgræsning, som der er etableret på strandengene på Horsnæs på Ulvshales vestside, og som udrydder eller decimerer tagrør, er til alvorlig skade for arten. Fx synes den at være næsten forsvundet fra den sydøstlige ende af Fællesgræsningen på østsiden af Ulvshale Skov efter etablering af hård afgræsning med kreaturer. Forurening og dræning vil være problematisk for arten, men høst af rør om vinteren er ikke til skade for arten, da larven lever i roden.

Bevaring

De to levesteder bør sikres mod tilgroning og intensiv afgræsning, specielt gælder dette Hårbølle Pynt, hvor tagrørene vokser ret tørt. Afgræsning med kreaturer bør kun ske meget ekstensivt eller på skift på begrænsede arealer hvert år. De tilbageværende områder med tagrør på Horsnæs skal ubetinget bevares.

Artens evt. tilstedeværelse i Busemarke Mose bør undersøges.

Gelechiidae - jordmøl

3 *Caryocolum cauligenella*

Intet dansk navn

Rødlistekategori: EN

Udseende

Caryocolum cauligenella har et vingefang på ca. 12 mm. Forvingerne er sorte med hvide aftegninger.

Biotop & levevis

Arten lever på tørre overdrev med forekomst af nikkende limurt (*Silene nutans*), hvor denne vokser lysåbent og frit, specielt i kalk eller grus.

Sommerfuglen er fremme i juli-august, og larven lever i galler på stængler af værtsplanten, hvor den overvintrer i den tørre stængel.

Forekomst på Møn

Forekommer kun på overdrevene på Høje Møn, fx Busene og Høvblege, og er i tilbagegang i sit eneste danske forekomstområde på Østmøn. Den synes at være forsvundet fra Jydelejet og er blevet sjældnere på Høvblege.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten forekommer i Danmark kun på Møns Klint.

Trusler

Da arten hører til på tørre, åbne overdrev er den følsom for tilgroning med buske og stauder. Den er også meget følsom for hård afgræsning, hvor værtsplanten afgraves eller nedtrampes, også om vinteren. Længerevarende tørkeperioder i larvetiden kan sandsynligvis også være meget negative for arten, da værtsplanten visner, og larven dermed mister livsgrundlaget.

Bevaring

Den aktuelle bestand på Møn bør inventeres for at klarlægge artens aktuelle forekomst. Arten kan hjælpes ved at vedligeholde de åbne overdrev med en ekstensiv afgræsning, og nikkende limurt kan muligvis fremmes ved forstyrrelse af jordoverfladen, fx ved kreaturers optrædning og sandbadning.

Zygaenidae - køllesværmere

4 *Adscita statices*

Metalvinge

Rødlistekategori: VU

Udseende

Metalvinge (grøn køllesværmer) er en forholdsvis lille art med et vingefang på 24-32 mm. Den er let kendelig på de rent metalgrønne forvinger. Bagvingerne er sortbrune, og han og hun er næsten ens i udseende.

Biotop & levevis

Arten forekommer på overdrev og enge, gerne let afgræssede, hvor der vokser rigeligt med blomster og syre (*Rumex sp.*).

Arten flyver om dagen i solskin, og er fremme som sommerfugl fra sidst i maj til sidst i juli. De ses ofte på blomsterbesøg på samme måde som de andre køllesværmere, men arten optræder dog kun sjældent i antal. Æggene lægges på værtsplanten, som er arter af syre (*Rumex sp.*), hvorpå larven lever om efteråret og foråret til forsommeren. Forpupningen sker i en kokon nær jordoverfladen.

Forekomst på Møn

Denne lille køllesværmer er kun meldt fra få lokaliteter på Lolland, Falster og Møn. På Møn kendes den fra Ulvshale, 2006-2014 og på Østmøn, Busene, 2010, Hundevængsgård, 2014, Høvblege, 2013, Jydelejet, 2010-2012 og Mandemarke Bakker, 2000-2017. Det er dog sandsynligt, at arten findes på andre egnede lokaliteter.

Forekomst i det øvrige Danmark

Metalvinge er udbredt, men forekommer spredt, lokalt og normalt fåtalligt i det meste af landet.

Trusler

Arten er, som andre arter på enge og overdrev, truet af tilgroning og opdyrkning med gødskning. Desuden tåler arten ikke hård afgræsning og høslæt i sommerperioden.

Bevaring

Arten kan bedst hjælpes ved at enge og overdrev generelt bevares med rydning af krat og ekstensiv afgræsning med kreaturer. Grøftekanter bør tilsvarende kun slås hvert andet år.

5 *Zygaena purpuralis*

Timiankøllesværmer

Røddlistekategori: CR

Udseende

Vingefang ca. 35 mm, han og hun ens. Forvingerne er mørkt metalgrønne med sammenflydende røde pletter, bagvinger røde med sort søm, kroppen skinnende sort. Kan i felten ikke kendes fra pimpinellekøllesværmer (*Zygaena minos*).

Biotop & levevis

Arten forekom tidligere hovedsagelig på heder og tørre, let afgræssede overdrev. Desuden var den kendt fra en skoveng på kalkbund i Sorø Sønderskov.

Sommerfuglen flyver i solskin fra midt i juni til sidst i juli, talrigst sidste uge af juni og den første uge af juli. Æggene lægges i klumper på eller nær timian (*Thymus* sp.), som er larvens værtsplante. Larverne overvintrer som ganske små mellem plantemateriale og småsten ved jordoverfladen. Den er som voksen gulgrøn med sorte pletter og let behåring. Den er fuldvoksen i sidst maj og begyndelsen af juni. Forpupningen sker under sten eller på eller i jorden i en pergamentagtig kokon, der således ikke, i modsætning til flere andre køllesværmere, er umiddelbart synlig. Larven kan have en toårig udvikling.

Forekomst på Møn

Forekommer nu i Danmark kun med sikkerhed på Høvblege og ustabil i Mandemarke Bakker. Der er desuden observeret et muligt eksemplar af arten på dens gamle lokalitet i Jydelejet 2011, men der er ingen meldinger af arten herfra siden. I 2017 blev flere hunner af arten fundet ved Mandemarke Haver, men her er der ingen forekomst af timian, og individerne må anses for at have været strejfer fra Høvblege.

Den er tidligere desuden fundet på Ulvshales østlige strandoverdrev. Det er ukendt, hvorfor arten er forsvundet fra Ulvshale, medens årsagen i Jydelejet er gødskning og tilgroning i 1960'erne og 70'erne.

Forekomst i det øvrige Danmark

Fandtes tidligere på en række lokaliteter langs Nordsjællands kyst og langs Storebæltskysten. Desuden forekom arten på skovengen Bimosen i Sorø Sønderskov. Det kan ikke udelukkes, at arten stadig forekommer på Sjælland, da den som sommerfugl ikke kan kendes fra den nærtbeslægtede pimpinelle-køllesværmer (*Zygaena minos*), der stadig er relativt almindelig i Nord- og Vestsjælland.

Trusler

Timian-køllesværmer er afhængig af solåbne, tørre biotoper. På heder og overdrev på meget mager jordbund kan arten klare sig uden pleje, men på mere fugtige og næringsrige lokaliteter er en let afgræsning nødvendig for at værtsplanten timian og dermed køllesværmeren kan trives. På flere af de sjællandske lokaliteter er ophør af græsning og/eller næringstilførsel fra luften med deraf følgende øget vegetationstæthed årsagen til artens forsvinden.

På Høvblege synes arten at have en god population, der dog svinger meget i antal fra år til år, nogle

år ses kun 20-30 individer på en god dag, andre år 100-200. Disse svingninger er betinget dels af vejret i larvens opvækstperiode, hvor der helst skal være sol, og dels af larvens snyltere, der kan influere voldsomt på bestanden. Desuden har mængden af timian en vis betydning, idet langvarige tørkeperioder, der får timianplanterne til midlertidigt at visne, kan være en trussel især på sandbund.

Bevaring

Da arten kun har en kendt population tilbage i Danmark, er det af største vigtighed, at denne bevares. Plejen, der er udført i Høvblege bakker siden 1992, har medvirket til at opretholde artens livsvilkår.

I Mandemarke Bakker består jordbunden af sand, og den lille ynglebestand her er derfor i fare i tilfælde af længerevarende sommertørke, hvor timian visner. Arten kan muligvis sprede sig naturligt til Ormebanke og Hundevæng Overdrev. Skulle arten genfindes på Ulvshale eller i Jydelejet, må levestedet sikres mod tilgroning og hård afgræsning.

6 *Zygaena filipendulae*

Sekspletet køllesværmer

Rødlistekategori: NT

Udseende

Vingefang 30-40 mm. Han og hun ens. Forvinger mørkt metalgrønne med 6 røde afgrænsede pletter placerede parvis. Bagvingerne er røde med sorte kanter. Kroppen skinnende sort. Arten er den eneste danske køllesværmer med 6 røde pletter.

Biotopkrav & levevis

Sekspletet køllesværmer findes på tørre overdrev, heder, skrænter og grøftkanter. Larven lever på planter i ærteblomstfamilien især kællingetand (*Lotus*), krageklo (*Ononis*) og rundbælg (*Anthyllis*). Sekspletet køllesværmer flyver fra midt i juni til sidst i juli om dagen i solskin. De ses oftest på violette blomster som skabiose (*Scabiosa*) og knopurt (*Centaurea*), hvor de ofte samles i iøjnefaldende grupper. Æggene lægges i klumper på værtsplanten, og de små larver klækker efter et par uger. Larverne er gule eller gulgrønne med sorte pletter og let behårede. De overvintrer som halv voksne og er fuldt udviklede i juni det efterfølgende år, hvorefter de forpupper sig i karakteristiske gule, tenformede kokoner på græsstrå. Visse år kan arten optræde i meget store mængder på lokaliteterne. Disse svingninger er dels styret af vejret og dels af snyltere.

Forekomst på Møn

Sekspletet køllesværmer er på kun meldt fra få lokaliteter, men må forventes at kunne findes andre steder. Ofte yngler køllesværmerne nogle år i træk på et nyt sted, når lokaliteten ved rydning eller lignende får en passende kvalitet. Køllesværmerne forsvinder så igen, når lokaliteten vokser til med træer og buske. På Østmøn er den fundet regelmæssigt på fx Ålebæk Strand, Jydelejet, Høvblege, Mandemarke og Hundevæng Overdrev. Desuden er den siden år 2000 fundet på Bogø.

Forekomst i det øvrige Danmark

Udbredt i hele landet på egnede lokaliteter. Den seksplettede køllesværmer er dog forsvundet i takt med, at lokaliteterne gror til, bliver opdyrket og/eller gødet, eller afgræsses intensivt fx i forbindelse med naturpleje. Fra Sydsjælland, Falster og Lolland kendes dog kun forholdsvis få lokaliteter.

Trusler. Da arten kræver varme, tørre og solbeskinnede biotoper, kan den trues af tilgroning med træer og buske fx ved ophør af afgræsning. Desuden er sommerslåning af grøftkanter o. lign steder med slagleklipper et problem, da denne knuser vegetationen og de larver, der sidder heri. Desuden fjernes de nektarblomster, som den voksne sommerfugl kræver. En moderat græsning vil normalt ikke være problematisk for arten, idet kreaturer synes at undgå at æde krageklo. Yderligere er opdyrkning med gødskning eller beplantning af eng- og overdrevsarealer et problem for arten.

Bevaring & målsætning

På samme måde som med de andre arter, kan sekspletten køllesværmer hjælpes ved en generel beskyttelse af overdrev, grusgrave og engarealer med populationer og en begrænset eller ændret slåning af grøftkanter. Arten kan ret nemt benyttes som indikator for tørre overdrev og enge, da den, ligesom stor køllesværmer, er fremme om dagen på blomster og er meget iøjnefaldende.

7 *Zygaena lonicera*

Stor køllesværmer

Røddlistekategori: VU

Udseende

Vingefang 30-40 mm. Han og hun ens. Forvinger mørkt metalgrønne med 5 afgrænsede røde pletter, bagvingerne røde med sort søm, kroppen skinnende sort behåret. Arten kaldes også fempletten køllesværmer, men to andre arter har også fem pletter på forvingerne.

Biotopkrav & levevis

Stor køllesværmer lever på de samme biotoper som sekspletten køllesværmer, dvs. tørre overdrev, hedeagtige arealer, tørre grøftkanter osv., og man ser da også ofte

begge arter sammen. Også denne art er fremme som voksen sommerfugl i juli måned, dog normalt en smule senere end den sekspletten køllesværmer. De optræder ofte i stort antal og sidder om dagen i solskin på især violette blomster i selskab med andre køllesværmere. Larven af stor køllesværmer lever også på ærteblomstrede planter, især kællingetand (*Lotus*), rundbælg (*Anthyllis*) og krageklo (*Ononis*). Larven er gullig-grøn i grundfarven og har en række sorte pletter på siden. Den overvintrer som halvvoksen og er fuldvoksen i juni det følgende år. Forpupningen sker på et græsstrå i en gul, tenformet kokon, som derfor er nem at opdage.

Forekomst på Møn

Denne køllesværmer er kun meldt fra nogle få lokaliteter på Møn. Arten forekommer på Høje Møn: Høvblege, Mandemarke og Møns Fyr. Det må dog antages, at arten findes flere steder.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten forekommer udbredt i Østjylland og på øerne undtagen Bornholm, men optræder ofte meget lokalt. På Sydsjælland, Falster og Lolland foreligger kun meget få fund efter ca. 1970.

Trusler

Arten er, som de øvrige kølleværmer, gået tilbage på grund af opdyrkning af overdrev og enge, der havde vedvarende populationer. Også tilgroning af lokaliteterne, måske som følge af kvælstoftilførsel fra luften, er en væsentlig grund til artens forsvinden. Populationer i grøftekanter tåler ikke slåning med slagleklipper, ligesom arten ikke tåler intensiv afgræsning eller høslæt i sommerperioden.

Bevaring & målsætning. Stor køllesværmer kan hjælpes ved en generel beskyttelse af overdrev med populationer. Bevarelsen af gamle grusgrave som åbne, varme biotoper kan også hjælpe. Endelig bør grøftekanter med forekomster af arten først slås efter 1. september, hvor larverne har sat sig til overvintring nær jordoverfladen, og der bør kun slås med fingerklipper i stedet for slagleklipper. Høslæt på lokaliteter, hvor arten forekommer, bør tilsvarende først ske efter 1. september, og afgræsning bør være vintergræsning, som tillader nektar- og værtsplanter at vokse op og blomstre om sommeren.

Hesperiidae - bredpander

8 *Pyrgus malvae*

Spættet bredpande

Rødkategori: VU

Udseende

En lille sortbrun sommerfugl med et vingefang på 20-25mm og med tydelige hvide prikker på oversiden af både for- og bagvinger. Arten kan kun forveksles med fransk bredpande (*P. armoricanus*), men denne forekommer kun nær kysten i Nordvestsjælland.

Biotop & levevis

Spættet bredpande forekommer på overdrev, heder, vedvarende udyrkede arealer og blomsterrige enge og skovlysninger.

Sommerfuglen er fremme fra sidst i maj til sidst i juni. Den forveksles ofte med den dagaktive natsværmer *Euclidia mi*, som dog har noget anderledes tegninger på forvingerne. Larven lever i sensommeren på planter i rosenfamilien, specielt potentil, og arten overvintrer som puppe, der ligger mellem sammenspundne plantedele ved jordoverfladen. Sommerfuglen optræder sædvanligvis fåtalligt, og kan være vanskelig at opdage takket være dens gode camouflagede og hurtige, svirrende flugt lavt over jorden.

Forekomst på Møn

Arten er på Møn kun fundet regelmæssigt på Ulvshale (1995-2018), hvor den har faste forekomster, flere steder, dog optræder den mest fåtalligt. Desuden er den fundet på Møns Klint ved Jydelejet i 1993, men ikke siden.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten har tidligere været udbredt i det meste af landet undtagen på Bornholm, og er forsvundet fra mange af sine tidligere forekomster. Den er kun kendt fra få lokaliteter på Sydsjælland, Lolland og Falster, hvorfra den nu er næsten helt forsvundet

Trusler

De konkrete årsager til artens tilbagegang kendes ikke, men tilgroning og ændring af vegetationen til en tættere og dermed koldere vegetation domineret af større græsarter er formodentlig en årsag. Andre årsager er den generelle forsvinden af varme levesteder som udyrkede småarealer i agerlandet, overdrev, skovenge og skovlysninger. Endvidere kan en intensiv afgræsning, specielt i tørkeperioder, være en trussel.

Bevaring

Arten er i 2018 eftersøgt på Ulvshale (Graubæk, 2018), og på dens levesteder på Ulvshale bør plejen tilrettelægges, så den soleksponerede urtevegetation bevares. Naturpleje med græssende dyr skal afpasses efter forholdene og levestederne sikres mod såvel overgræsning som utilstrækkelig afgræsning.

Nymphalidae - takvinger

9 *Argynnis paphia*

Kejserkåbe

Røddlistekategori: EN

Udseende

Kejserkåbe har vingefang på 60-70 mm. Hos hannen er alle vinger varmt rødlige, midt på forvingerne har hannen 4 karakteristiske sorte og aflange pletter. Hunnen varierende gulligorange til grønliggul og mørkt violetbrun (formen valesina). Kendes fra de andre perlemorsommerfugle på størrelsen og bagvingeundersiden som er grøn og sølvstribet.

På Høje Møn har populationerne, især på nye ynglesteder, en påfaldende høj andel af hunner i den mørke form. I nogle tilfælde er de mørke hunner næsten dominerende antalmæssigt. Den mørke form er genetisk bestemt, men den nærmere mekanisme, som bestemmer hyppigheden af formen er ikke kendt.

Biotop & levevis

Kejserkåbe forekommer på skovlysninger, skovenge og ved skovbryn, hvor den ivrigt søger nektar på især tidsler, brombær og hjortetrøst.

Sommerfuglen flyver fra sidst i juni til først i august, og hunnerne afsætter deres æg i barksprækker på træer eller andet med egnede gemmesteder i umiddelbar nærhed af violer. Ægget overvintrer og den lille larve forlader om foråret træstammen og kravler ned for at opsøge violer (*viola* sp.), som er dens næringsplante. Larven er fuldvoksen i maj og juni.

Arten optræder alle steder ret lokalt, men ofte i antal. Den har siden ca. år 2000 haft en markant fremgang i Danmark, muligvis pga. pleje af skovenge, fx i Gribskov, stormfald og desuden muligvis ændrede klimatiske forhold. Da arten i perioder med godt vejr ynder at flyve langt, kan den let etablere nye populationer, hvis egnede biotoper opstår eller skabes.

Forekomst på Møn

Kejserkåbe forekommer på Ulvshale og Høje møn, hvor den har udbredte, talstærke og stabile populationer. Den er desuden meldt fra Fanefjord Skov, og må formodes at forekomme på andre egnede steder i Møns skove.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten er udbredt og ikke sjælden på mange lokaliteter i Østdanmark og det østlige Jylland. Den har de sidste ca. 20 år været i markant fremgang.

Trusler

Arten kan trues af tilgroning og beplantning af skovlysninger og -rydninger. Tilgroning af skovlysninger med høje stauder og græsarter pga. næringstilførsel er også en trussel.

Bevaring

Kejserkåbe hjælpes ved at bevare og skabe meget lysåben skov og skovlysninger med ældre træer med ru bark. Tilsvarende levesteder kan oprettes ved at skabe brede bræmmer langs skovveje. Levestederne må sikres imod tilgroning med høje stauder, der skaber et koldt miljø ved jordoverfladen og skygger for violer.

10 *Boloria selene*

Brunlig perlemorsommerfugl

Rødlistekategori: LC

Udseende

Brunlig perlemorsommerfugl har et vingefang på 35-45 mm. Oversiden af vingerne er orangebrune med sorte pletter og sort vingekant med en hvidlig pletrække. Bagvingernes underside marmoreret med lyse og mørke tegninger, og perlemorpletter, som er trekantede langs vingekanten. Arten kan let forveksles med rødlig perlemorsommerfugl (*Boloria euphrosyne*), men *selene* er i reglen mere mørkt brunlig på vingeundersiden i modsætning til *euphrosyne* som er rødlig.

Biotop & levevis

Brunlig perlemorsommerfugl lever både på tørre og fugtige lysåbne habitater, fx skovlysninger, langs skovveje og på skovenge, men også på overdrev og heder.

Arten flyver i to overlappende generationer, den første fra midt i maj til sidst i juni, og den anden fra sidst i juni til hen i august. Hunnerne lægger æggene på eller i nærheden af værtsplanterne, som er arter af viol (*Viola* sp.). Formodentlig har larverne meget forskellig udviklingstid, således at larver fra første kuld både kan udvikles samme sommer eller overvintre, for at klækkes næste forår.

Forekomst på Møn

På Møn er den kun kendt fra Ulvshale Hede, hvor den har en mindre population. Desuden har arten tilsyneladende flere mindre populationer på lysåbne lokaliteter på Ulvshale (Graubæk, 2018).

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten forekommer udbredt, men spredt i det meste af landet, men er de senere år forsvundet fra mange lokaliteter, især på Sjælland, Fyn, Lolland og Falster.

Trusler

Arten er forsvundet fra en del lokaliteter pga. næringstilførsel med deraf følgende tilgroning med høje stauder. Tidligere var dræning og tilplantning af skovenge og -lysninger også årsag til artens forsvinden. Arten er også følsom for intensiv afgræsning, som fjerner nektarblomster.

Længerevarende tørkeperioder, hvor violerne visner, er også en trussel for arten.

Bevaring

Heden på Ulvshale synes at være en passende ekstensivt afgræsset lokalitet, hvor arten klarer sig udemærket. Arten er selvsagt afhængig af, at græsningstrykket bevares og ideelt set løbende justeres i henhold til vejret den pågældende sæson.

11 *Limenitis camilla*

Hvid admiral

Røddlistekategori: NT

Udseende

Hvid admiral har et vingefang på 50-60mm, og er dermed en af vore større dagsommerfugle. Oversiden er sort til sortbrun med hvide længebånd på vingerne. Undersiden gyldenbrun med sorte pletter og et bredt hvidt bånd samt blåligt-hvid mod vingeroden og kroppen. Arten kan evt. forveksles med iris (*Apatura iris*), men denne er betydeligt større, og undersiden hos iris er spraglet med mørkerøde og grålige tegninger og et hvidt bånd på bagvingen. Endvidere er hannen hos iris skinnende blå.

Biotop & levevis

Arten yngler kun i lysåben skov, både nål og løv, hvor der vokser rigeligt med kaprifolie (*Lonicera caprifolium*), som skal vokse i halvskygge. Hvid admiral benytter ikke kaprifolie, som står i fuld sol. Sommerfuglen flyver i reglen fra sidst i juni og gennem juli, i varme somre kan der ses enkelte individer i 2. generation i september. Den holder til i skovlysningernes solflimmer, hvor den flyver rask omkring, og let kan gøre sig usynlig. Ofte sætter de sig højt til vejrs i træerne. De søger også gerne til blomster, især brombær langs skovveje og skovbryn. Æggene lægges enkeltvis på undersiden af blade af kaprifolie, især planter som vokser op ad træstammer og lignende, og den lille larve overvintrer på værtsplanten i et lille hus spundet af et stykke blad. Om foråret æder den sig fuldvoksen sidst i maj eller først i juni.

Forekomst på Møn

På Møn forekommer arten hovedsagelig på Ulvshale hvor den især findes i sommerhusområdet, hvor der er en ideel spredt træbevoksning med store mængder kaprifolie. Desuden forekommer den sparsomt på Møns Klint, hvor den indvandrede i 2003, og fra Fanefjord Skov foreligger der en enkelt observation.

Forekomst i det øvrige Danmark

Forekommer på mange lokaliteter i Nordsjælland, Sydøstsjælland, Lolland, Falster og Bornholm. Desuden enkelte steder på Fyn og Østjylland. Arten synes for tiden at være under udbredelse, og den har fx etableret sig i Kongelunden på Amager siden 2006.

Trusler

Da arten kræver lysåben skov for kunne yngle, er tilgroning med opvækst af træer en trussel mod arten. Omvendt er en overdreven rydning eller udtynding af træer på levestederne også en trussel, da der bliver for varmt. Nogle steder anses kaprifolie for en skadelig og uønsket planteart, hvorfor den fjernes i skovene, hvilket selvsagt er et problem for hvid admiral.

Undersøgelser fra England viser, at vejret i forårsperioden også spiller en stor rolle for artens populationsstørrelse. Hvis det er et koldt forår, hvor larvetiden trækker ud, tages forholdsvis flere larver af fuglene.

Bevaring

Artens levesteder med lysåben skov bør absolut bevares, og den kan hjælpes ved at lysne skoven ved passende udtynding af træerne på steder, hvor der er forekomst af kaprifolie.

Lycaenidae - blåfugle

12 *Thecla betulae*

Guldhale

Røddlistekategori: VU

Udseende

Vingefang 30-40 mm. Overside mørkebrun. Bagvinger med en lille orangerød hale. Hunnen med stor, orange plet på forvingerne. Underside orangegul med et lidt mørkere, fint hvidkantet tværbånd.

Biotop & levevis

Guldhalen er en sky sommerfugl, som er svær at iagttage. Den findes på kystskrænter og i som regel kystnære krat og skovbryn. Arten trives bedst på lokaliteter af større udstrækning med en mosaik af trægrupper, soleksponerede slåenkrat og blomsterrige lysninger, gerne i bakket terræn. Den voksne sommerfugl flyver i august til et stykke ind i september, men holder sig mest skjult i tæt krat og ses sjældent. Når den iagttages, er det oftest hunner på blomsterbesøg på fx gyldenris, (*Solidago*) tidsel (*Cirsium*) eller hedelyng (*Calluna vulgaris*), eller hunner på jagt efter egnede æglægningssteder i slåenbuskene. Ægget lægges på kviste og i grenvinkler hvor det overvintrer. Det er ca. 0,7 mm i diameter, hvidt og ses ret tydeligt på de mørke, nøgne slåengrene om vinteren eller i

det tidlige forår. En eftersøgning af æggene først på vinteren er den letteste måde at påvise artens tilstedeværelse på. Larven lever først af de friske knopper, siden af bladene, og den er voksen i juni.

Forekomst på Møn

Guldhalen er på Møn kun kendt fra Høje Møn, fra Høvblege og Jydelejet, visse år i antal og senest meldt i 2018.

Forekomst i det øvrige Danmark

Artens status i Danmark er vanskelig at vurdere. Den har været anset for at være forsvundet fra mange lokaliteter, men de senere år er den gen- eller nyfundet på del lokaliteter på Sjælland og Østjylland. Fra Lolland og Falster er den kun kendt med populationer ved Saxfjed på Lolland og muligvis en bestand på Bøtø.

Trusler

Guldhalen synes især at være forsvundet fra de områder, hvor den var knyttet til levende hegn i agerlandet. Her har nedlægning af levende hegn og sprøjtning med pesticider været den væsentligste årsag til artens tilbagegang. Systematisk rydning af slåenkrat på kystskrænter og overdrev er selvsagt også en trussel mod arten, hvilket kan være en konflikt med andre naturbevaringsinteresser. Imidlertid er der på åbne biotoper behov for læ, og her kan slåenhegn passende være et element, selvom der kan opstå behov for at begrænse sådanne krat.

Bevaring

Naturgenopretningen på Møns Klint, hvor man især målrettet fjerner buskads af slåen, er selvsagt negativt for arten, men så længe der bevares passende store og soleksponerede slåenkrat på lokaliteterne, overlever guldhale. Arten bør eftersøges på andre mulige lokaliteter, fx på Ulvshale. Eftersøgning kan lettest ske sent på efteråret og først på vinteren, hvor de hvide æg ret let kan findes.

13 *Phengaris (Maculinea) arion*

Sortpletet blåfugl

Rødkategori: CR

Udseende

Vingefang 33-41 mm. Oversiden skinnende blå med bred sort søm. På forvingen oftest med sorte pletter. Hos populationen på Møn er disse pletter hyppigt reduceret i antal og størrelse, hvormed arten kommer til at ligne andre blåfuglearter, fx isblåfugl (*Polyommatus amandus*). Undersiden er grå med blågrønt metalskær ved vingeroden og kraftige, hvidkantede sorte øjepletter.

Biotop & levevis

Artens levesteder er heder, klitheder og tørre overdrev. Sommerfuglen flyver i solskin fra midt eller sidst i juni gennem juli, talrigst sidste uge af juni og 1. og 2. uge af juli. Den søger ivrigt nektar i forskellige blomster. Ægget lægges i blomsterhoveder af

timian (*Thymus* sp.) eller merian (*Origanum vulgare*). Larven klækker efter ca. en uge og lever først af de modnende frø. Efter 2-3 uger lader den sig transportere af en arbejder af rød stikmyre (*Myrmica sabuleti*) til dennes rede, hvor den de næste 10 måneder lever som parasit af myrerens yngel. I juni det følgende år forpupper blåfuglelarven sig i myreboet og forlader først dette som nyklækket sommerfugl.

Sortplettet blåfugls særprægede levevis begrænser dens forekomst til lokaliteter, hvor der dels er en god bestand af timian, dels en høj tæthed af værtsmyren, som igen har meget specifikke biotopkrav. Denne kombination af timian og den rette myreart kan findes på naturligt åbne, kystnære hedearealer, på næringsfattig sand- eller kalkjord med lav og åben vegetation samt på tørre overdrev.

Forekomst på Møn

Den sidste kendte population i Danmark findes på Høje Møn på Høvblege, som er et sydvendt overdrev på kalkbund. Her forekommer arten på grund af plejeforanstaltninger iværksat siden ca. 1993, i en stabil, men årlig noget varierende populationsstørrelse. I Jydelejet på Møn fandtes arten også i større antal frem til 1976, men forsvandt formodentlig som følge af gødskning og tilgroning. I øvrigt er arten på Møn fundet på de østlige strandoverdrev på Ulvshale i perioden 1940-51.

Forekomst i det øvrige Danmark

Fandtes tidligere på ca. 50 spredte lokaliteter i Nord- og Østjylland, langs Nordsjællands kyst og på Bornholm, men er siden 1950 forsvundet fra den ene lokalitet efter den anden. Den er iagttaget i 1990'erne i Nordvestjylland ved Bulbjerg og Grønnestrånd, men er med stor sandsynlighed uddød siden.

Trusler

Mange af de tidligere lokaliteter er ødelagt som følge af gødskning, opdyrkning, tilplantning eller tilgroning. De fleste nordsjællandske lokaliteter er i dag bebyggede med sommerhuse. Antagelig har også fragmentering af artens lokaliteter, specielt langs kysten, været en medvirkende årsag til artens forsvinden. Yderligere er klimaforandringer med længerevarende tørkeperioder en trussel mod arten på tørre habitater. På Høvblege på Møn er arten ikke længere alvorligt truet takket være en målrettet naturgenopretning og passende forvaltning af arealerne, og arten har formået at etablere sig på nærliggende områder, specielt Kongsbjerg. Arten burde kunne etablere sig i Mandemarke Bakker, hvor timian vokser på sandjord, men hyppigere længerevarende tørkeperioder, hvor timian ikke formår at blomstre, er en trussel på sådanne sandede lokaliteter.

Bevaring

Pleje på lokaliteten på Møn siden 1993 har været med til at sikre arten på stedet, men der vil også fremover være et kontinuerligt plejebøvhov, og det vil være meget ønskeligt at udvide artens yngleområde, og overvåge artens status nøjere. I Mandemarke Bakker er der en udtalt mangel på lægivende og skyggende buske, men udtørring er et meget vanskeligt problem at håndtere.

14 *Plebejus argus*

Argusblåfugl

Rødlistekategori: VU

Udseende

Argusblåfuglen har et vingefang på 20-27 mm, hunnen mindst. Hannen er på oversiden skinnende blå med sort søm.

Undersiden er lyst grå med kraftig lyseblå bestøvning ved roden, orange pletter med metalblå kerner langs sømmen og hvidkantede sorte pletrækker. Hunnen på oversiden mørkebrun uden blå med mere eller mindre tydelige orange sømmåner. Undersiden er tegnet som hos hannen, men er mere brun og næsten ingen blå bestøvning ved basis af vingerne.

Argusblåfuglen forveksles meget ofte med den nærtstående og almindeligere foranderlig blåfugl, og det kræver erfaring at kende de to arter fra hinanden i felten, de flyver ofte mellem hinanden på lokaliteterne.

Biotop & levevis

Arten lever især på heder og tilgroede klitter med hedelignende vegetation. Arten er knyttet til hedelyng (*Calluna vulgaris*) og i mindre grad til klokkel yng (*Erica tetralix*). Den findes kun hvor vegetationen er ganske lav og sparsom, fx som følge af græsning eller anden forstyrrelse, og hvor lyngen er frisk fremspirende. Den findes således ikke på uoplejede heder, hvor lyngplanterne får lov at vokse sig store.

Sommerfuglen er fremme fra midten af juni til lidt ind i august. Æggene lægges på værtsplanten eller på visne plantedele i nærheden. Ægget klækker i april det følgende år, hvorefter larven lever af de friske lyngskud. Argusblåfuglen lever i symbiose med den sorte havemyre (*Lasius niger*).

Blåfuglelarven er næsten altid omgivet af myrer, der tiltrækkes af et sukkerstof, som larven udskiller fra en kirtel på bagkroppen. Den konstante "overvågning" af myrer yder til gengæld blåfuglelarven god beskyttelse mod andre fjender. Argusblåfuglen er meget stedbunden, og dens levesteder er ofte af meget begrænset udstrækning.

Forekomst på Møn

Argusblåfuglen har haft en god bestand på heden ved Ulvshale, hvorfra den senest med sikkerhed er meldt i 2009, men på grund af forveksling med foranderlig blåfugl, skal meldinger tages med en del forbehold. De senere års eftersøgninger efter arten på Ulvshale har hidtil været resultatløse. På Møn har arten tidligere haft populationer i Jydelejet, senest 1943.

Forekomst i det øvrige Danmark

Forekommer med spredte og lokale populationer i Jylland, på Bornholm, Fyn (her dog senest 1989), langs Sjællands nordkyst, samt en enkelt bestand ved Køge Bugt og ved Marielyst på Falster. I tilbagegang overalt, men kan sagtens have mange uopdagede mindre populationer.

Trusler

Argusblåfuglen er gået tilbage i takt med den generelle indskrænkning af hedearealer i Danmark. Selv om artens levesteder ofte er omfattet af fredningsbestemmelser, er disse ikke tilstrækkelige til at sikre artens overlevelse. Det kræver en aktiv indsats i form af græsning, afbrænding eller anden form for forstyrrelse for kontinuerligt at frembringe arealer med frisk fremspirende lyng. Flere af

argusblåfuglens nuværende lokaliteter ligger netop ved velbesøgte badestrande (fx stranden ved Bøtø), hvor vegetationen nedslides, og dermed fornyes, af de mange besøgende badegæster.

Bevaring

Da arten generelt er i tilbagegang og især på Øerne kun har få gode levesteder tilbage, bør dens eneste lokalitet på Møn sikres med en passende pleje. Hvis arten genfindes på Ulvshale Hede, bør det kortlægges præcist, hvor i området arten yngler, således at den allerede nu etablerede pleje kan optimeres med hensyn til argusblåfuglens biotopkrav. Den nuværende afgræsning ser ud til at være ganske passende for arten, idet der er gode arealer med frisk fremspirende lyng og sandet jord omkring.

15 *Plebejus idas*

Foranderlig blåfugl

Rødkategori: NT

Udseende

Foranderlig blåfugl har et vingefang på 2-3 cm. Hannen er lysende blå med sorte og hvide vingekanter, hunnen er brun med mere eller mindre udbredte blå partier på de inderste dele af vingerne, bagvingerne overvejende blå med orange måner langs bagkanten.

Hanner af denne art er meget svære at adskille fra hanner af argusblåfugl, især i felten, hvilket man skal være opmærksom på ved observationer af disse to arter. Hunnerne adskiller sig ved, at hunnen hos argusblåfuglen altid kun er brun på vingerne med orange måner på bagvingerne, medens hunnen af foranderlig blåfugl altid har blå bestøvning.

Biotop & levevis

Arten lever på heder, overdrev og højmoser.

Sommerfuglen flyver i solskin i juni til august. Larven overvintrer som fuldt udviklet i ægget på plantedele og klækker i april. Larven lever primært på hedelyng (*Calluna vulgaris*), men kan også leve på andre urteagtige planter som fx kællingetand (*Lotus*). Den hviler og soler sig på værtsplanten og er ofte beskyttet af myrer. Den er dog ikke som enkelte andre blåfuglearter decideret afhængig af myrerne.

Forekomst på Møn

På Møn er arten kun fastboende på Ulvshale, hvor den er registreret årligt, senest 2018

Forekomst i det øvrige Danmark

Foranderlig blåfugl er udbredt i Jylland og forekommer desuden i Nord- og Vestsjælland og på Bornholm. Endvidere findes der enkelte populationer på Sydsjælland, fx Holmegårds Mose, men ikke på Lolland og Falster.

Trusler

Arten er ikke så krævende som foranderlig blåfugl, idet lokaliteten blot skal have gode bestande af lyng. Denne skal dog vokse uden tæt græs omkring og være soleksponeret. Tilgroning med birk

m.v. og øget græsvækst med højere græsarter på grund af næringsstofftilførsel fra luften, er en alvorlig trussel mod arten.

Bevaring

Populationerne på Ulvshale skal hjælpes gennem en passende ekstensiv afgræsning, som fornyer lyngen og holder arealer med lyng soleksponerede. Opvækst af birk, ene og andre træer og buske må begrænses gennem afgræsning eller rydning, hvis afgræsning ikke er tilstrækkeligt.

16 *Polyommatus amandus*

Isblåfugl

Røddlistekategori: NT

Udseende

Isblåfugl er en ret stor blåfugl med et vingefang 3-4 cm. Hannen er skinnende isblå på oversiden med bred mørk søm og sortfarvede ribber på den yderste tredjedel af vingerne. Hunnen er oftest helt brun på oversiden med tydelige orange sømpletter, men den kan også have blå bestøvning ved basis af vingerne. Arten forveksles let med engblåfugl (*P. semiargus*) og almindelig blåfugl (*P. icarus*), men isblåfugl kendes ved at den mangler den trekantede hvide plet lige indenfor kanten på bagvingernes underside, og fra almindelig blåfugl ved at isblåfugl er markant større. Engblåfugl forekommer i øvrigt ikke på Møn.

Biotop & levevis

Lever på enge, overdrev, skovlysninger og langs skovveje, hvor larvens værtsplante musevikke vokser. Den forekommer tilsyneladende ikke i store og tætte bestande af musevikke, men derimod på steder, hvor værtsplanten vokser spredt, lavt ved jorden og med soleksponering.

Isblåfugl er som sommerfugl hovedsagelig fremme fra midt i juni til midt i juli. Æggene lægges enkeltvis på værtsplanten, og den lille larve overvintrer nær jordoverfladen. Næste forår æder larven sig fuldvoksen i maj og forpupningen sker ved jordoverfladen.

Forekomst på Møn

Kendes fra Ulvshale, hvor den stadig har flere populationer flere steder på halvøen, og meget fåtalligt fra Høvblege på Høje Møn indtil 2006.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten har tidligere været udbredt i Jylland og i Nordsjælland, men den er i Nordsjælland forsvundet fra mange lokaliteter. Der er kun få fund på Bornholm, og den er helt fraværende på den fynske øgruppe. Fra Sydsjælland kendes arten fra Torpe Mose og Feddet ved Præstø, og på Falster og Lolland kun fra Bøtø.

Trusler

Isblåfugl er især forsvundet fra sine levesteder som konsekvens af dræning, opdyrkning, tilplantning, tilgroning som følge af kvælstoftilførsel og i nyere tid sågar bebyggelse eller anlæg af golfbaner på levestederne. Arten tåler heller ikke intensiv afgræsning eller høslæt i sommerperioden, fx ved naturpleje.

Bevaring

Artens levesteder på Ulvshale skal opretholdes ved en ekstensiv afgræsning, således at musevikke stadig kan vokse i spredte og åbne, soleksponerede bestande og uden at være omgivet af høj staudevegetation. Musevikke klatrer gerne højt op i anden vegetation, men øjensynlig er sådanne biotoper ikke egnede for isblåfugl. På Høvblege var værtsplanten sandsynligvis langklaset vikke, som stadig forekommer på Høje Møn i tætte bestande, men alligevel er isblåfugl forsvundet fra området.

Pyralidae - halvmøl

17 *Ostrinia palustralis*

Vandskræppehalvmøl

Ikke rødlistevurderet

Udseende

Vingefang 30-42 mm. En meget let genkendelig art med gule og purpurrøde forvinger og grålige bagvinger.

Biotop & levevis

Arten forekommer i moser, sumpe, langs kanter af søer og langs vandløb, hvor der er bestande af værtsplanten. som er større arter af skræppe, fx dynd-skræppe (*Rumex aquaticus*), sump-skræppe (*Rumex palustris*), vand-skræppe (*R. hydrolapathum*) og strand-skræppe (*R. maritimus*).

Sommerfuglen flyver i juni og juli, hvor den er aktiv om aftenen og natten, men den kan også findes om dagen i vegetationen. Æggene lægges i små grupper på stængler og blade af værtsplanten, og herfra gnaver larven sig ind i stænglen, hvor den overvintrer. Forpupningen sker i maj det efterfølgende år, og den færdigudviklede sommerfugl forlader stængelen gennem et lille hul.

Forekomst på Møn

Forekommer kun med sikkerhed på Ulvshale, især er arten fundet omkring Vedelsøen. Den forekommer dog sandsynligvis også i tagrørsskoven på Horsnæs på Ulvshales vestside, men dette er ikke undersøgt. Der foreligger desuden et fund af Høje Møn, muligvis stammer dette individ fra Busemarke Mose, hvor arten meget vel kan tænkes at have en population.

Forekomst i det øvrige Danmark

Kun fundet på øerne, hovedsagelig på Bornholm og Møn. og mere sporadisk og enkeltvis på Falster, Syd- og Nordøstsjælland .

Trusler

Da arten lever en stor del af livet, også om vinteren, i stænglerne af værtsplanterne, er arten følsom for slåning, afgræsning og nedtrampning af værtsplanterne.

Bevaring

Artens lokaliteter bør ikke afgræsses så intensivt, at bestande af arter af syre på våd bund nedgnaves eller på anden måde beskadiges.

Sphingidae - aftensværmere

18 *Hemaris fuciformis*

Bredrandet humlebisværmer

Røddlistekategori: LC

Udseende

Vingefang 37-48 mm. Vingerne er gennemsigtige kun med en rødbrunt bestøvet yderkant. Kroppen olivengrøn og rødbrun, stærkt behåret og med gule hår på de to bageste led på bagkroppen.

Biotop & levevis

Humlebisværmeren findes i skovbryn, skovlysninger, på heder, overdrev og lignende solbeskinnede steder.

Sommerfuglen flyver fra midt i maj til begyndelsen af juli, hvor den er aktiv om dagen, og æggene lægges enkeltvis på ranker af kaprifolie (*Lonicera caprifolium*), som vokser soleksponerede. Arten yngler derfor ikke i lukket skov eller langs skovstier og -veje, hvor solen ikke kan nå ned, selvom kaprifolie kan vokse sådanne steder. Muligvis kan larven også leve på dunet gedeblad (*Lonicera periclymenum*), men dette er ikke dokumenteret. Sommerfuglen kan flyve langt omkring, og ses derfor jævnligt på blomster i haver, selvom den ikke lever sådanne steder. Larven er fuldvoksen i juni og juli, og forpupper sig i jorden, hvor den i reglen overvintrer til næste år. I meget varme år kan enkelte individer dog udvikles til en anden generation i august.

Forekomst på Møn

På Møn forekommer arten på Ulvshale og Høje Møn, hvor den kan findes mange steder.

Forekomst i det øvrige Danmark

Udbredt over hele landet, men forekommer spredt, og sikkert ofte overset. Arten synes at være forsvundet fra en del danske lokaliteter.

Trusler

Kaprifolie anses i visse tilfælde for at være et uønsket ukrudt, som fjernes fra specielt nyplantninger, og netop sådanne steder er levested for humlebisværmeren. Tilplantning og opvækst i lysninger med værtsplanten er også en trussel.

Bevaring

Arten kan gavnnes ved at skabe lysåbne områder i skovene, langs skovveje og skovbryn, hvor kaprifolien får lov til at vokse op ad spredte soleksponerede træer eller på jorden.

Geometridae - målere

19 *Cyclophora annularia*

Navr-bæltemåler

Rødlistekategori: R

Udseende

Arten er en smuk lille måler med et vingefang på ca. 25 mm. Grundfarven er creme-gul med fine bølgelinjer i gråbrunt tværs over vingerne gråbrune og på hver vinge en karakteristisk lille cirkel, som har givet arten navn.

Biotop & levevis

Arten findes i lysåbne skove, i skovbryn og lunde, hvor værtstræet navr (*Acer campestris*) vokser. Sommerfuglen flyver om natten fra midt i maj til først i september i to generationer. Larven lever på løvet i trækronen, og overvintrer som puppe i jordoverfladen.

Forekomst på Møn

Fra Møn kendes arten fra Ulvshale, hvor arten kan optræde relativt talrigt. Derimod er den kun kendt i ganske få individer fra Høje Møn, og det er usikkert om arten forekommer fast her på trods af rigelig forekomst af værtsplanten.

Forekomst i det øvrige Danmark

Forekommer i det øvrige Danmark udbredt, men lokalt, på en del lokaliteter på Lolland og Falster, som er artens danske hovedudbredelsesområde. Derudover er den fundet som enkeltindivider på Bornholm, Sydsjælland og Sydfyn.

Trusler

Arten er ikke truet så længe navr bevares, men den er lidt en specialitet for de syddanske skove.

Bevaring

Arten kræver blot bevarelse af navr, især gamle træer, og gerne hvis der lysnes op omkring sådanne, hvis de vokser i lukket skov.

20 *Catarhoe rubidata*

Rød flagmåler

Rødlistekategori: R

Udseende

Rød flagmåler har et vingefang på 20-25 mm. Forvingerne er smukt rustrøde med sorte og grå bånd på tværs af vingen.

Biotop & levevis

Arten forekommer på tørre overdrev, grøftkanter og lysåbne krat.

Sommerfuglen er nataktiv og kan hovedsagelig findes fra sidst i april til midt i juli, hyppigst i maj. Larven lever i august og september på arter af snerre (*Galium* sp.) og overvintrer som puppe.

Forekomst på Møn

På Møn forekommer arten især på Høje Møn fra Busene Have i syd til Liselund i nord, og ved Hårbølle pynt forekommer den talrigt. Desuden er arten fundet enkeltvis ved Klintholm Havn (1992), Råbylille Strand (1999, 2000) og Ulvshale (1983).

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten er udbredt, men forekommer lokalt og ret sjældent langs kysten i Østjylland, på Fyn, Sydsjælland og Falster, og mere spredt med få lokaliteter på Lolland, i Nordsjælland og på Bornholm.

Trusler

Arten er følsom for hård afgræsning, som medfører afgrævning og nedtrampning af værtsplanterne. Omvendt er tilgroning af kystskrænter og overdrev en trussel mod arten.

Bevaring

Artens levesteder må sikres mod tilgroning med både buske og stauder, specielt rynket rose, havtorn og lign. Hvis der er behov for afgræsning af et levested, skal afgræsning være meget ekstensiv, og hvis man ønsker at bekæmpe fx rynket rose, må de græssende dyr begrænses mest muligt til områder med denne plante.

21 *Epirrhoe galiata*

Rødbrun snerremåler

Røddlistekategori: R

Udseende

Snerremåler har et vingefang på 22-25 cm. Vingerne er hvidligt-grå med et bredt, sort, takket bånd og mange tynde bølgelinjer på tværs af forvingen.

Biotop & levevis

Arten forekommer på overdrev, heder, den grå klit og lignende tørre naturtyper.

Sommerfuglen er fremme om natten i maj til august i to generationer, og larven kan findes i juni-juli og igen i september, hvor den lever på arter af snerre (*Galium*), fortrinsvis gul snerre (*G. verum*).

Forekomst på Møn

På Møn er den fundet regelmæssigt på Møns Klint og Hårbølle Pynt.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten forekommer i Danmark ganske lokalt, men ofte talrigt, på få lokaliteter langs kysterne i Østjylland, Nordsjælland og østkysterne af Sydsjælland, Falster og Lollands sydkyst, samt på Bornholm.

Trusler

Arten tåler ikke intensiv afgræsning, hvor værtsplanten afgraves, nedtrampes eller udtørres, fx i forbindelse med naturpleje. På nogle lokaliteter er tilgroning med rynket rose (*Rosa rugosa*) til gengæld et problem for denne og andre overdrevsarter, og i forbindelse med bekæmpelse af denne planteart må der tages passende hensyn til de resterende overdrevsarealer.

Bevaring

Arten kræver næppe en egentlig plejeindsats, da dens levesteder er naturligt tørre og med lav vegetation, men arten tåler ikke intensiv afgræsning, hvor værtsplanten afgraves, nedtrampes eller udtørres.

22 *Ecliptopera capitata*

Gulkroppet balsaminmåler

Rødlistekategori: R

Udseende

Vingefang 23-26 mm, forvingerne varierende gråsorte med inderste og yderste tredjedel lysere grå med et uregelmæssigt mønster af lysere og mørkere linjer. Bagvingerne lysegrå med svage og lysere bølgelinjer.

Kroppen orange hvorved den kendes fra den meget lignende og almindelige art *Ecliptopera silaceata*, der har grå krop.

Biotop & levevis

Arten findes på fugtige lokaliteter i løvskove fx skovenge, skovlysninger og i lysåben skov med bestande af værtsplanten springbalsamin (*Impatiens noli-tangere*).

Sommerfuglen flyver om natten fra midt i juni til midt i juli og tiltrækkes af lys. Larven kan findes i sensommeren og efteråret, den forpupper sig i jorden, hvor den også overvintrer.

Forekomst på Møn

Fra Møn kendes arten kun fåtalligt fra Liselund, men gennem en længere årrække, samt et enkelt fund fra Mandemarke. Arten må formodes at forekomme på egnede levesteder andre steder på Høje Møn.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten er fra det øvrige land kendt fra det østligste Jylland, Fyn, Sjælland og Bornholm, hvor den forekommer spredt, meget lokalt og fåtalligt.

Trusler

Dræning, tilgroning og tilplantning af skovenge og -lysninger. Skovgræsning kan muligvis også være en trussel mod bestande af springbalsamin ved nedtrampning og afbidning.

Bevaring

Denne natsommerfugl kan hjælpes ved at skabe mere lysåben skov og ved at bevare de fugtige skovlysninger.

23 *Colostygia olivata*

Olivenmåler

Rødlistekategori: R

Udseende

Vingefang 23-26 mm. Forvingerne smukt grønligtgrå med lysere og mørkere bølgelinjer tværs over vingerne. Bagvingerne grå med svage, lysere bølgelinjer. Kroppen også grønligtgrå.

Biotop & levevis

Denne måler findes meget lokalt i lysåben løvskov.

Den flyver som sommerfugl i skumringen eller om natten fra midt i juli til sidst i august, og tiltrækkes af lys. Larven lever om efteråret og igen om foråret på snerre og skovmærke. Forpupningen sker om foråret i jorden.

Forekomst på Møn

På Møn kun fundet på Høje Møn i Klinteskovene fx Kongsbjerg og Store Klint samt Jydelejet og Liselund. Den findes for det meste fåtalligt.

Forekomst i det øvrige Danmark

Forekommer i Danmark meget lokalt og kun på få lokaliteter. Den er meldt i antal fra et mindre antal lokaliteter i Østjylland, og er desuden fundet på to lokaliteter i Sønderjylland og på Fyn samt på Stevns Sydsjælland.

Trusler

Årsagen til artens meget lokale forekomst og tilsyneladende forsvinden fra flere lokaliteter er ikke kendt, men formodentlig er tilplantning med fx nåletræ en af årsagerne.

Bevaring

Antageligvis kan arten hjælpes ved at bevare og skabe lysåben løvskov. Desuden kan bræmmer uden træer og buske langs skovveje være en hjælp for denne og andre skovarter. I tilfælde af afgræsning i skov hvor arten forekommer, må afgræsningen være meget ekstensiv, så værtsplanterne ikke bortgnaves eller ødelægges på anden måde.

24 *Asthena anseraria*

Hvid kornelmåler

Røddlistekategori: V

Udseende

Anseraria er en ret lille måler med vingefang ca. 20 mm. Vingerne er skinnende hvide og kun med flere, svagt lysebrune bølgelinjer ned over vingerne. Forvingen med en lille sort midtprik. Arten kan let forveksles med den almindelige art *A. albulata*, hvor den sorte plet er svagt synlig.

Biotop & levevis

Den forekommer i skovlysninger, skovbryn og lysåbne krat, hvor larvens værtsplante rød kornel (*Cornus sanguinea*) vokser. Tilsyneladende kræver *anseraria* at værtsplanterne vokser på kalkbund. Sommerfuglen er nataktiv og kan findes i juni til midt i juli, og larven kan findes i sensommeren. Den forpupper sig i jorden, hvor den overvintrer.

Forekomst på Møn

Anseraria forekommer fastboende på Møns Klint, især Jydelejet, Busene Have og på selve Klinten. Værtsplanten rød kornel vokser på Høje Møn især langs og på selve klinten, fx er der en stor bestand af rød kornel langs stien syd for radartårnet.

Forekomst i det øvrige Danmark

Ud over Høje Møn kendes arten i Danmark kun som fastboende i Allindelille Skov på Midtsjælland. Arten er derudover kun fundet som et par enkelte, sandsynligvis tilfældigt omstrejfende, individer på hhv. Bornholm og Lolland, Frejlev Skov, to eksemplarer i 1974, men det er uvist, om de repræsenterer en bestand.

Trusler

Arten kan trues ved rydning af rød kornel i større omfang. Rød kornel og dermed *anseraria* tåler ikke overskygning fra andre træer, som medfører at busken dør. Ved afgræsning med buskædende dyr, bør områder med rød kornel frahegnes.

Bevaring

Det er af største vigtighed, at bestande af værtsplanten bevares på Høje Møn. Da rød kornel tåler beskæring og villigt skyder op igen, er en vis beskæring og dermed fornyelse af gamle buske ikke til skade for sommerfuglen, men planten må ikke bekæmpes omfattende og målrettet.

25 *Pareulype berberata*

Berberis-bladmåler

Røddlistekategori: V

Udseende

Vingefang 23-27 mm. Grundfarven gråbrun med et karakteristisk mørkt bånd på den inderste tredjedel af forvingen og en mørk v-tegning i forvingens forreste del. Bagvingerne lysegrå.

Biotop & levevis

Berberismåleren findes på lysåbne overdrev, skovlysninger og lignende steder, hvor der vokser rigeligt med vild berberis (*Berberis vulgaris*), som er larvens eneste værtsplante. Arten benytter tydeligvis ikke de kultiverede arter af berberis, ellers ville arten være betydeligt mere udbredt i Danmark.

Sommerfuglen flyver om natten fra sidst i maj til først i september i to sammenflydende generationer, dog synes arten at være talrigst de første uger af flyvetiden. Æggene lægges enkeltvis på undersiden af bladene, og larven lever på berberisplanterne i juni til september. Forpupningen sker i jordoverfladen nær ved værtsplanten, og arten overvintrer som puppe, hvis ikke pupperne udvikles til en 2. generation samme år.

Forekomst på Møn

Arten er i Danmark kun fastboende på Møns Klint, hvor den har populationer flere steder i lysninger i Klinteskoven og omliggende overdrev, primært i Jydelejet og på Høvblege. Arten er meldt fra følgende lokaliteter: Liselund, Jydelejet, flere steder, Havrelukke, Freuchens Pynt, Høvblege og Kongsbjerg, men den må antages at forekomme andre steder, hvor berberis vokser soleksponeret.

Forekomst i det øvrige Danmark

Berberismåleren er en meget lokalt forekommende art, som i Danmark kun er fastboende på Møns Klint. Her forekommer den ganske stabilt, og den har været kendt herfra siden 1924. Arten er i øvrigt kun fundet som ganske få individer andre steder i landet, Sjælland, Falster og Bornholm, alle må formodes at være migrerende individer fra Centraleuropa. Der er ikke kendt ynglepopulationer andre steder i Danmark.

Også i vore nabolande betragtes berberismåleren som en lokal og truet art. I Sverige forekommer den kun meget lokalt på en enkelt lokalitet i Blekinge, i England er arten stærkt truet, idet den nu kun har en lille population på nogle ganske få berberisbuske langs en jernbane, og i Tyskland betegnes arten som meget lokal og i tilbagegang.

*Levested for **P. berberata**. Store Langbjergs sydside juni 2017 med, lidt for, tæt krat af berberis.*

Trusler

Arten tåler ikke, at lokaliteten vokser til med træer, som skygger berberis ihjel. Desuden tåler den ikke, at den vilde berberis ryddes systematisk. Berberis er i mindre grad følsom for afgræsning med buskædende dyr, da kun de nye, bløde skud tages af dyrene.

Bevaring

Det er af største vigtighed, at en betydelig del af de klippede berberisbuske får lov til at vokse op igen. Dette bør heller ikke udgøre et problem for arealerne, idet berberis ikke spreder sig særlig aggressivt, hverken ved frø eller udløbere og kun undtagelsesvis udgør den tætte bestande. Fx kunne en uddynding af bestanden på Store Langbjergs østende være relevant.

Af denne årsag er det lidt beklageligt, at så stor en del af de ældre berberisbuske i Jydelejet og på Høvblege i vinteren 2007-2008 blev klippet ned på én gang. Det er nu meget vigtigt, at en væsentlig del af genvæksten af berberis sikres mod fornyet slåning eller afgrævning. Heldigvis skete slåningen af berberisbuskene om vinteren, hvor berberismåleren lå som puppe i jorden. Da berberisbuskene i løbet af 2008 har skudt kraftigt igen fra roden, havde berberismåleren mulighed for at benytte de nye skud som levested for larverne, foruden at de få tilbageværende gamle buske fortsat fungerede som værtsplanter. Berberismåleren tager generelt ikke skade af, at nogle berberisbuske klippes eller slås, når blot dette ikke sker overalt og på én gang, og ikke i sommerperioden, hvor arten er larve.

26 *Eupithecia virgaureata*

Gyldenrisdværgmåler

Rødlistekategori: R

Udseende

Gyldenrisdværgmåler er en lille sommerfugl med et vingefang på kun ca. 20 mm. Alle vinger og kroppen lysegrå med mange fine lysere og mørkere bølgelinjer.

Arten er vanskelig at kende, da gruppen dværgmålere omfatter mange indbyrdes meget lignende arter, og en sikker artsbestemmelse kræver megen erfaring.

Biotop & levevis

Arten er en typisk overdrevsart, som på Møn favoriseres af, at almindelig gyldenris forekommer hyppigt, men spredt på kalkoverdrene.

Sommerfuglen er fremme fra sidst i april til midt i juni og igen i 2. generation sidst i juli igennem august. Dens larve lever især i blomsterne af almindelig gyldenris (*Solidago vigaurea*) (ikke på andre arter af gyldenris), men også på hedelyng (*Calluna vulgaris*) og brandbæger (*Senecio sp.*) i juni-juli og september. Forpupningen sker i jorden, hvor puppen overvintrer.

Forekomst på Møn

Arten forekommer på Møn kun på Høje Møns overdrevsarealer. Specielt er den regelmæssigt meldt fra Mandemarke, enkelte år tilmed med mange individer, som må antages at komme fra Mandemarke Bakker og Høvblege umiddelbart øst for Mandemarke.

Forekomst i det øvrige Danmark

Den er i Danmark kun fundet spredt og for det meste enkeltvis på få lokaliteter i Østjylland og på øerne, og den er antageligvis kun fastboende på to lokaliteter i Danmark. Dog er arten vanskelig at bestemme i felten, så den kan let overses.

Trusler

Arten er følsom for intensiv afgræsning og omfattende høslæt i juni-juli og igen i september, hvor larven sidder i blomsterstanden.

Bevaring

Arten kræver, i lighed med de fleste andre arter på tørre overdrev, at disse holdes åbne, fx med en ekstensiv afgræsning.

27 *Eupithecia actaeata*

Brun druemunkedværgmåler

Rødlistekategori: R

Udseende

Denne art er endnu en af de ganske vanskeligt bestemmelige

dværgmålere. Vingefanget er 20-24 mm og alle vinger er grå med lysere og mørkere bølgelinjer på langs af vingerne. Dermed ligner den mange andre beslægtede arter.

Biotop & levevis

Acteata lever på lysåbne løvskovslokaliteter med forekomst af værtsplanten druemunke (*Actaea spicata*), fx langs skovveje, i skovlysninger og lysåben løvskov, især på kalkholdig jordbund. Sommerfuglen flyver hovedsagelig i maj og juni og igen i august. Larven lever på blade af værtsplanten, i modsætning til den anden dværgmåler *E. immundata*, hvor larven lever i bærrerne. Larven kan findes i juni- juli og i august -september.

Forekomst på Møn

På Møn forekommer arten udelukkende på Høje Møn, men spredt i hele Klinteskoven hvor druemunke forekommer. Arten findes for det meste fåtalligt, hvilket sandsynligvis skyldes artens lange flyvetid.

Forekomst i det øvrige Danmark

I det øvrige Danmark er den siden 2010 kun fundet nogle ganske få steder i Sønderjylland, på Fyn og Falster. Tidligere er den fundet spredt på et mindre antal lokaliteter i Østjylland, på Fyn og nogle få steder på Sjælland, Falster og Lolland og et enkelt fund på Bornholm.

Trusler

Arten er ikke truet så længe druemunke ikke fjernes, bortædes af dyr eller skygges væk.

Bevaring

Udtynding af tætte og mørke træbevoksninger, etablering af lysåbne skovbryn langs stier og etablering af skovlysninger vil favorisere druemunke og dermed arten.

28 *Eupithecia egenaria*

Lindedværgmåler

Rødkategori: R

Udseende

En ganske lille måler med vingefang 20-23 mm. Vingerne grå med fine, mørkere og lysere bølgelinjer. Dermed ligner den mange andre arter af dværgmålere, og arten konstateres sikrest ved at eftersøge larverne.

Biotop & levevis

Arten forkommer kun på lokaliteter med større, gamle bestande af småbladet lind, gerne hvor lindetræerne står i skovbryn eller på anden måde lysåbent. Den kunne tidligere ofte findes talrigt på lokaliteterne.

Lindedværgmåler er fremme sidst maj og gennem juni, hvor den flyver om natten og tiltrækkes af lys. Larven lever på blomsterne af småbladet lind, hvor den kan findes i juli. Forpupning og overvintring sker i jorden.

Forekomst på Møn

Lindedværgmåler kendes fra Møn kun fra Ulvshale, hvor den med sikkerhed sidst er fundet i 1978. Arten er siden forgæves eftersøgt flere gange, senest 2000 og 2018, og arten kan være forsvundet fra lokaliteten af ukendte årsager. Fra Møns Klint kendes et enkelt individ i 1999.

Forekomst i det øvrige Danmark

Fra det øvrige Danmark kendes arten fra Lolland, Hamborg skov og Vindeholme Skov, på sidstnævnte lokalitet har arten nok har sin største, danske bestand. På disse lokaliteter er arten fundet i antal både som larve og sommerfugl. Der foreligger endvidere 5 fund af arten fra Halsted Dyrehave.

Derudover er arten mest fundet som enkelte individer på et par lokaliteter i Østjylland, i Mols Bjerge dog ca. 20 stk. i 2000 og 2003, et stk. fra hhv. Grib Skov i Nordsjælland og Gudhjem på Bornholm.

Artens nuværende status er uklar, da den er vanskelig at eftersøge og artsbestemme, og det kan frygtes, at den er forsvundet fra Ulvshale.

Trusler

Det er ukendt, hvorfor arten ikke er mere udbredt i Danmark, fx i parker og lignende steder, hvor lind ofte benyttes. Men på lokaliteterne på Lolland og Møn er den ikke truet, så længe lindetræerne bevares. Det er ukendt hvilken betydning klimatiske ændringer har for arten.

Bevaring

Der kræves ingen særlige tiltag for at bevare artens nuværende bestande ud over at bevare de gamle lindetræer. Den kan sikkert hjælpes yderligere ved indplantning af lind i skovbryn og ved skovlysninger. Blomstrende lind er desuden en meget væsentlig nektarkilde for mange insekter.

29 *Eupithecia immundata*

Grå druemunkedværgmåler

Rødkategori: R

Udseende

Vingefang 17-20 mm. Vingerne grå med lysere og mørkere bølgelinjer på langs af vingerne. Dermed er arten vanskelig at kende fra de øvrige dværgmålere.

Biotop & levevis

Arten forekommer i lysåben løvskov med bestande af værtsplanten druemunke (*Actaea spicata*). Sommerfuglen flyver hovedsagelig i juni og fåtalligt i en 2. generation sidst i juli. Larven lever som den eneste dværgmåler i bær af druemunke, og eftersøgning af larven er derfor en sikker metode til bestemmelse af arten og dens forekomst. Den anden dværgmåler *Eupithecia acteata* er ligeledes tilknyttet druemunke, men dennes larve lever på bladene.

Forekomst på Møn

Kun fundet i Klinteskoven, hvor den forekommer sammen med værtsplanten druemunke. Den er således noteret fra Jydelejet i nord til Havrelukke i syd.

Forekomst i det øvrige Danmark

Den forekommer meget lokalt og på få lokaliteter i det øvrige Danmark, hvor den hovedsagelig kendes fra Østjylland, Fyn og Midtsjælland. Siden 2010 er den, ud over Møn, kun meldt fra Allindelille Fredsskov, men det kan meget vel skyldes mangel på eftersøgning af arten.

Trusler

Arten er ikke truet så længe druemunke ikke fjernes fx ved græsning eller skygges væk.

Bevaring

Udtynding af tætte og mørke træbevoksninger, etablering af lysåbne skovbryn langs stier og etablering af skovlysninger vil favorisere druemunke og dermed arten.

30 *Selenia lunularia*

Egemånemåler

Rødlistekategori: R

Udseende

Vingefang ca. 40 mm. En ganske karakteristisk art med gyldent gulbrune vinger og en rødbrun halvmåneformet tegning i forvingernes spids. Arten kan kun forveksles med de meget mere almindelige *Selenia dentaria*, som har to adskilte tværlinjer på forvingerne og *Selenia tetralunaria*, som er mørkt brunlig, med et markant lyst bånd på den yderste del af forvingen.

Biotop & levevis

Den lever i lysåben løvskov især egeskov og kratskov med eg. Sommerfuglen er fremme i juni og i en mindre 2. generation i august, hvor den flyver om natten. Larven angives at leve på især eg, men også på birk og rose, og den forpupper sig i jorden hvor puppen overvintrer.

Forekomst på Møn

Lunularia kendes fra Møn kun som fastboende på Høje Møn, hvor den forekommer spredt og fåtalligt.

Forekomst i det øvrige Danmark

Ud over forekomsten på Møn, er arten fundet enkelte steder på Nordfalster, på flere lokaliteter i Nordjylland. Desuden er der gjort enkelte gamle fund på Sjælland. Arten har således, i lighed med flere andre natsværmere, et todelt udbredelsesområde, der afspejler hhv. de centraleuropæiske og skandinaviske udbredelser.

Trusler

Arten er næppe truet af andet end rydning af skov og tilplantning med nåletræ.

Bevaring

I lighed med andre arter i skov, vil arten formodentlig kunne gavnes ved udtynding af tæt skov og ved at skabe lysninger og varierede lysåbne bræmmer langs skovveje og skovkanter.

31 *Paradarisa consonaria*

Foranderlig barkmåler

Rødlistekategori: R

Udseende

Foranderlig barkmåler har et vingefang på 33-37 mm. Grundfarven varierer fra lysegrå til mørkegrå. De mørke former, som er de almindeligste på Møn, er næsten tegningsløse, medens de lyse former er brogede med lysere og mørkere bånd tværs over forvingen. Bagvingerne også enten næsten ensfarvede mørkegrå eller lysere med mørke bånd. Den ligner flere andre arter af barkmålere meget, så en sikker artsbestemmelse kræver erfaring.

Biotop & levevis

I Danmark er arten kun fundet i løvskov, især bøgeskov eller blandet kratskov med løvtræer. Sommerfuglen flyver i maj og først i juni og er nataktiv, hvor den tiltrækkes af lys, eller den kan findes siddende på træstammer o.a. Larven lever i juni til august på forskellige løvtræer, især angives bøg, eg, birk og pil, men litteraturen nævner også nåletræ. Om larven lever i kronen eller på lavere grene vides ikke. Forpupningen sker i jorden og puppen overvintrer. Artens biologi i naturen i Danmark er ikke kendt, men den synes ikke at stille specielle krav fx til værtsplantens vokseforhold. De to danske forekomster er begge i relativt lysåben løvskov umiddelbart op til kyster, og det kan derfor formodes, at ukendte, lokale klimatiske forhold har betydning. I Sverige forekommer arten mere udbredt, også inde i landet, i blandet skov af både løv- og nåletræ.

Forekomst på Møn

Foranderlig barkmåler kendes kun som fastboende i Klinteskoven, hvor den kan forekomme ret talrigt. Den er fundet ved Liselund i nord, Jydelejet, Havrelukke, flere steder i den sydlige del af skoven fx i antal ved Kalsterbjerg (2018), og mod syd til Fyret. Arten kan derfor formodes også at forekomme i Busene Have.

Forekomst i det øvrige Danmark

Ud over Møns Klint kendes arten i Danmark kun som fastboende i Kollund Skov i Sønderjylland siden 1971. Desuden er der nogle ganske få fund af strejfende individer på Anholt, Falster og Bornholm.

Trusler

Arten synes at være ganske stabil i sin forekomst på Møns Klint, og der er derfor ingen umiddelbare trusler mod arten. Sådanne er også vanskelige at identificere, da artens biologi er dårligt kendt.

Bevaring

Det er ikke nødvendigt med særlige aktiviteter til bevaring af arten, men den favoriseres sandsynligvis af skovlysninger eller udtynding af tæt skov.

Erebidae - pragtugler

32 *Pelosia obtusa*

Moselavspinder

Rødlistekategori: NT

Udseende

En lille og ret uanseelig art med et vingefang på ca. 20 mm. Krop og vinger næsten ensfarvede mørkt gråbrune, forvingerne med en utydelig pletrække ned over forvingerne.

Biotop & levevis

Denne meget lokale og for det meste fåtalligt optrædende lavspinder lever i tagrørsskove.

Sommerfuglen er fremme om natten fra midt i maj til midt i august. Artens biologi i naturen er meget dårligt kendt, men det synes som om den mest findes på lokaliteter med gamle bestande af tagrør (*Phragmites communis*), hvor larven i litteraturen angives at leve af lav og alger på tagrør og plantedele. Imidlertid forekommer der næppe arter af lav i tagrørsbevoksninger, så larvens lever sandsynligvis af grønalger. Puppen overvintrer formodentlig ved jordoverfladen.

Forekomst på Møn

Arten er på Møn kendt fra Hårbølle Pynt årligt og Horsnæs på Ulvhale, her enkelte år i antal. Desuden er den meldt mere sporadisk fra Østmøn ved Møns Klint. Årlige fund fra Mandemarke indikerer, at arten sandsynligvis har en population i Busemarke Mose, som er den nærmeste egnede lokalitet.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten forekommer i Danmark hovedsagelig på kystnære lokaliteter på Bornholm, enkelte steder på Sydsjælland, og flere lokaliteter på Falster, Lolland, samt enkelte steder på Langeland og det sydlige Fyn. Arten synes at være under udbredelse i Danmark.

Trusler

Da artens biologi i naturen er meget dårligt kendt, er det vanskeligt at angive eksakte trusler mod arten. Men intensiv afgræsning på strandenge, hvor tagrør ønskes bekæmpet, har utvivlsomt en negativ virkning. Derimod er arten næppe følsom for høstning, eller afslåning af tagrør om vinteren.

Bevaring

En målrettet bevaring for arten er vanskelig at angive, men tagrørsbevoksninger på lokaliteter, hvor arten forekommer, bør beskyttes mod intensiv afgræsning. Dette vil også være til gavn for andre sommerfuglearter, som lever på og i tagrør. Der kan være en konflikt mellem et ønske om at "genoprette" strandenge, primært af hensyn til fuglelivet, og bevaring af tagrørsskove, men lokaliteter med forekomst af denne lavspinder er sandsynligvis indikation på en oprindelig og vedvarende tagrørsbevoksning, som man ikke nødvendigvis skal ændre på.

Det vil være meget ønskeligt at eftersøge arten i Busemarke Mose og bekræfte dens nuværende forekomst ved Hårbølle Pynt.

33 *Eilema pygmaeola*

Blegpandet lavspinder

Røddlistekategori: EN

Udseende

Vingefang 24-28 mm. Forvingerne ensfarvede blegt gullige, bagvingerne er blegt gullige med lysegrå partier på øverste del af vingerne, kroppen også blegt gullig. Han og hun næsten ens. Blegpandet lavspinder er svær at kende fra den meget almindeligere gul lavspinder (*Eilema lutarella*), især lysere individer af denne art. De bedste, men ikke definitivt sikre, kendetegn er den lyse flødegule farve på vingerne, de gullige hår på hovedets forkant og det lysegrå partier på bagvingerne. I naturen sidder begge arter med vingerne rullet sammen, og er særdeles godt camouflerede i vissent græs.

Biotop & levevis

Arten er meget varmekrævende og lever derfor på tørre, soleksponerede habitater med lavbevokset, bar jordoverflade. Sommerfuglen er fremme i juli og august, hvor den kan findes om dagen og flyver aktivt om natten. Larven lever om efteråret og igen efter overvintringen til forsommeren på forskellige arter lav på jord og sten.

Forekomst på Møn

Er kun meldt fra Ulvshale, hvorfra den er kendt fåtalligt gennem mange år. Hvor arten eksakt lever er ikke kendt, nogle fund er fra Ulvshalegård. Desuden er den fundet fåtalligt på lys i den sydlige del af Klinteområdet nær fyrtårnet og i Mandemærke. Muligvis lever arten her i de tørre grøftekanter eller på sandede småbiotoper i området. Arten er senest meldt i 2015. Da arten kan forekomme ganske lokalt, er det tænkeligt, at den har populationer på egnede tørre habitater både på Ulvshale og på Høje Møn, men sådanne populationer må eftersøges målrettet.

Forekomst i det øvrige Danmark

Forekommer udbredt men ret lokalt langs Bornholms sydkyst, på Falster på diget fra Mellemskoven til Gedesby og langs Lollands sydkyst. Arten er desuden fundet enkelte steder på Sjælland langs kysterne.

Trusler

Da blegpandet lavspinder kræver meget varme habitater, trues den af kvælstofnedfald, som medfører tilgroning med græsarter. På strandoverdrev kan tilgroning med buske, fx rynket rose, også være en trussel. Det er uvist hvorledes afgræsning med dyr påvirker blegpandet lavspinder, men formodentlig tåler den et ret højt græsningstryk, dog kun så længe flader med lav ikke trædes for meget i stykker.

Bevaring

På lokaliteter, hvor vegetationen har tendens til at blive for tæt eller høj, kan arten hjælpes ved fjernelse af fx rynket rose, eller en passende afgræsning.

Noctuidae - ugler

34 *Catocala sponsa*

Egekarmin

Rødlistekategori: NT

Udseende

Denne store og smukke natsommerfugl har et vingefang på 60-70 mm. Forvingens grundfarve er mørkebrun med mere eller mindre kraftig grålig fin bestøvning. Desuden fine, bølgede bånd af lysegråt, brunt og sort. Kroppen gråbrun. Bagvingerne smukt purpurrøde med en sort søm og et sort, bølget midterbånd. Arten kendes fra *C. promissa* på de brunlige forvinger og det lidt større vingefang.

Biotop & levevis

Egekarmin findes mest i gammel egeskov eller blandingsskov med egetræer.

Sommerfuglen er fremme i august og første halvdel af september, hvor den flyver om natten. Den tiltrækkes især af rødvinssnore, men den kan også fanges med lys. Æggene lægges på kviste af eg hvor de overvintrer. Larven lever i forsommeren af egeløvet og sidder om dagen på grene og kviste, hvor den med sine gråbrune tegninger er særdeles godt camoufleret. Forpupningen sker enten ved jordoverfladen eller mellem mos og lav i en barksprække på en gren eller en stamme.

Arten varierer meget i hyppighed i sine få faste bestande, og samtidig kommer den regelmæssigt som tilflyver fra Mellemeuropa i meget vekslende antal. Disse individer kan etablere midlertidige populationer, der ofte forsvinder igen efter nogle år.

Forekomst på Møn

Som en af få lokaliteter i Danmark regnes arten for at have en vedvarende bestand på Ulvshale på Møn. Her er arten fundet næsten hvert år og i perioder i antal. Den er senest meldt fra Ulvshale i år 2013 (8 individer), og må formodes stadig at forekomme der.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten er fundet mange steder i det østligste Danmark, især langs østkysten af Sjælland og Falster, Lollands sydkyst og på Bornholm, men de fleste fund betragtes som tilflyvende enkeltindivider fra Centraleuropa. Arten etablerede efter en indflyvning en stor population på Læsø, hvor arten fandtes talrigt i en længere årrække, men er pludselig forsvundet herfra igen. I øjeblikket har den også populationer på Bornholm og i Nordøstsjælland i Kongelunden på Amager og Horserød Hegn. Arten har formodentlig i Danmark dens vestligste del af sit udbredelsesområde, hvor den i det øvrige Danmark kan etablere midlertidige populationer i klimatisk gunstige perioder.

Trusler

Da egekarmin lever i den gamle egeskov på Møn, er der ingen umiddelbare trusler mod arten.

Bevaring

Ældre bestande af eg og lysåbne skove med egetræer bør bevares. Denne biotopstype er også levested for mange andre, lokale insektarter.

35 *Catocala promissa*

Egeordensbånd

Røddlistekategori: NT

Udseende

Sommerfuglen har et vingefang på 50-50 mm. Forvingerne grålige med uregelmæssige lysere og mørkere tegninger, som camouflerer den på lavbeklædte træstammer. Bagvingerne purpurrøde. Kendes fra egekarmin (*sponsa*) på, at denne art er større og har brunlige forvinger.

Biotop & levevis

Denne art har det samme levested og biologi som egekarmin (*Catocala sponsa*), dvs. ældre, gerne fugtig egeskov.

Sommerfuglen flyver i reglen fra sidst i juli til sidst i august, og den er mest aktiv i skumringen. *Promissa* varierer en del i hyppighed fra år til år, men hvad der styrer disse variationer er ukendt.

Forekomst på Møn

Er på Møn kun fundet fåtalligt på Ulvshale, men må formodes at være fastboende. Desuden to fund fra Hårbølle Pynt, sandsynligvis strejfende individer.

Forekomst i det øvrige Danmark

I Danmark kun fastboende hist og her på egnede lokaliteter, fx Hald Ege i Jylland, på Læsø, Asserbo Plantage, Horserød og Hornbæk Plantage i Nordsjælland samt Kongelunden på Amager. Derudover er arten fundet som migrerende individer langs sydkysterne. På Bornholm er det uklart, om arten er fastboende eller fundene er strejfende individer.

Trusler

Arten er ikke umiddelbart truet så længe egeskove med bestande af arten ikke ryddes. Den synes ikke at stille krav om særlig lysåben skov, men artens forekomst i Hald Ege indikerer, at arten også kan leve i skov med mere spredte egetræer.

Bevaring

Bevaring af arten sker ganske enkelt ved at bevare egetræerne på artens forekomsteder. Desuden kan den muligvis fremmes ved plantning af egeskov på sandede, gerne lidt fugtige lokaliteter, men da arten ikke ser ud til at ville bruge ung egeskov, så er det en langsigtet proces.

36 *Cucullia argentea*

Sølv-hætteugle

Rødlistekategori: R

Udseende

Vingefang ca. 40 mm. Forvingerne er lystgræsgrønne med store sølvskinnende partier, og kroppen har en tilsvarende grøn farve med hvide hår, hvilket gør arten umiskendelig. Sølv-hætteuglen er en af Europas smukkeste natsommerfugle.

Biotop & levevis

Artens faste levesteder er tørre, varme steder med vedvarende bestande af markbrynke (*Artemisia campestris*), fx den grå klit, i gamle grusgrave, grus-åse, grusede eller sandede vejkanter og lignende steder.

Sommerfuglen flyver i juli, og kan nu og da findes siddende sovende på værtsplanten eller på mure og lygtepæle. Ellers er den mest aktiv om natten, hvor den gerne besøger blomster. Larven lever i august og september i blomsterstanden af markbrynke, hvor den er godt camoufleret. Sommerfuglen kan flyve længere afstande i søgen efter egnede levesteder, og såfremt et sådan findes, lægger hunnen en del af sine æg på stedet. Af ukendte grunde forekommer arten kun fast på nogle få lokaliteter i Danmark, selvom der er mange egnede levesteder, men på grund af artens omstrejfende natur, kan larver findes tidvis og enkeltvis på egnede biotoper, uden at arten nødvendigvis derfor etablerer en fast bestand. *Argentea* er en kontinentalt (østligt) udbredt art, som kræver kolde vintre og varme somre.

Forekomst på Møn

På Møn er den kun fundet fastboende på Ulvshales østside langs stranden syd for skoven, men den må formodes også at forekomme på de tørre dele af Fællesgræsningen nordøst for Ulvshale Skov. Ud over Ulvshale er arten fundet enkeltvis ved Mandemarke (senest 1999) og ved Fanefjord (senest 1994), men det er tvivlsomt, om arten har faste bestande på disse lokaliteter.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten er desværre forsvundet fra mange af dens lokaliteter. Tidligere forekom den på enkelte lokaliteter på Bornholm, Falster, Nordsjælland, Djursland og spredt i Nordøstjylland, især på Djursland.

Efter 2010 er den kun meldt fra en lokalitet på hhv. Bornholm (Sandkås), Køge Bugt, og fra Marielyst til Gedesby på Falster samt 2-3 lokaliteter i Nordøstsjælland (Hundestedområdet og Asserbo), og ved Glatved på Djursland. Det er dog muligt, at arten har flere ynglepopulationer end de nævnte. Arten anses for uddød i Sverige.

Trusler

Artens levesteder ødelægges med bebyggelse, oftest med industri eller sommerhuse, eller "retablering" af grusgrave med beplantning. Desuden er arten meget følsom for afgræsning og slåning sommer og efterår, hvor værtsplantens blomsterstande og dermed larvens levested ødelægges, som det fx sker på diget ved Ulvshale. Desuden har klimaændringerne sandsynligvis

også en betydning, idet der er egnede levesteder mange steder langs vores kyster, men hvor arten ikke forekommer.

Bevaring

Artens levesteder må ubetinget beskyttes mod slåning og afgræsning i perioden juni til oktober. Det bør undersøges ved mere systematisk eftersøgning af larver, om arten har en fast population ved Hårbølle på Sydvestmøn og evt. på Møns Klint, samt om arten stadig forekommer på Ulvshale og i hvilke områder. Eftersøgning sker lettest ved at lede efter larven i september.

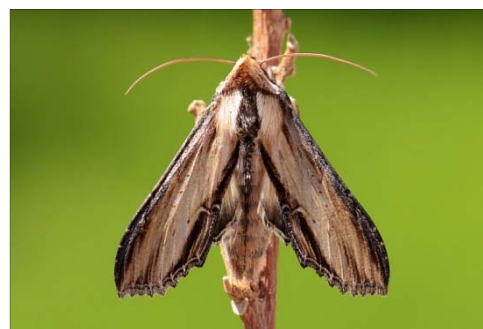
37 *Shargacucullia scrophulariae*

Brunrods-hætteugle

Røddlistekategori: VU

Udseende

Vingefang ca. 50 mm. Forvingerne smalle og tilspidsede, grundfarven bengul med sortbrunt langs for- og bagkanten. Bagvingerne gulbrune med mørk kant. Kroppen bengul med en sortbrun "kam" på ryggen. Sommerfuglen ligner to nærtstående arter særdeles meget, og kan kun artsbestemmes med sikkerhed af specialister.

Biotop & levevis

Brunrods-hætteugle lever i lysåben løvskov med gode forekomster af værtsplanten knoldet brunrod (*Scrophularia nodosa*). Den findes langs skovveje, i skovlysninger og rydninger.

Sommerfuglen er fremme fra midt i maj til midt i juni og flyver om natten, men ses ret sjældent på lys, arten findes først og fremmest som larve. Æggene lægges nogle få sammen i blomsterne af værtsplanten og larverne lever kun af blomster og frøkapsler. Larverne, som kan findes i juli, er meget iøjnefaldende blågule med sorte pletter, og som fuldvoksne er de ca. 50mm lange. Forpupning og overvintring sker i jorden. Larverne af de to meget lignende arter lever normalt på kongelys i åbent terræn.

Forekomst på Møn

Arten er på Møn kun konstateret ynglende med sikkerhed i skoven langs Møns Klint, hvor larven fandtes ret talrigt i perioden 1976-1991, hvorefter den af ukendte årsager forsvandt. Desuden er der fundet et individ af arten i Ulvshale, 2013, men skoven synes generelt ikke egnet som ynglested for arten.

Forekomst i det øvrige Danmark

I det øvrige Danmark er arten konstateret temporært ynglende i løvskove i Sydøstjylland, især på Als, på det østlige Fyn og Langeland. Arten er for tiden bofast og udbredt på Bornholm. Enkeltindivider af arten er fundet spredt enkelte andre steder, på Lollands sydkyst, Falster og i Sydøstsjælland.

Arten er i Danmark på den nordlige grænse for dens udbredelse, og kan i klimatisk gunstige perioder etablere populationer, som efter en årrække igen forsvinder.

Trusler

Da arten kun lever på blomster af knoldet brunrod, som kun vokser i lysåben skov, lysninger og langs lysåbne skovveje, så kræver sommerfuglen denne biotopstype for at kunne trives. Tilplantning og tilgroning med tæt trævegetation i lysninger, langs skovveje og på enge kan være trusler for arten. Årsagerne til artens forsvinden fra Møns Klint kendes ikke - skoven synes ikke at have forandret sig væsentligt i perioden - og da den også ser ud til at være periodevis ynglende på andre danske lokaliteter, har dens forsvinden sandsynligvis klimatiske årsager.

Bevaring

Skabelse og vedligeholdelse af lysninger og skovveje med brede bræmmer, hvor lyset kan komme ned, vil gavne brunrod og dermed sommerfuglen. Der kan næppe gøres noget målrettet for arten, da dens forekomst er mest afhængig af tilfældigheder og klimatiske forhold.

38 *Photodes morrisii*

Kridtugle

Røddlistekategori: VU

Udseende

Vingefang 26-32 mm. Forvingen er oftest rent kridhvid, dog kan enkelte eksemplarer have en svagt gullig nuance og evt. en række meget fine, sorte prikker yderst på forvingen. Bagvingerne er grålige. Arten er således let genkendelig. Kridtuglen er den eneste europæiske natsommerfugl med næsten helt hvide forvinger.

Biotop & levevis

Selvom værtsplanten strandsvingel (*Festuca arundinacea*) er almindelig både langs kysterne og på enge, forekommer kridtuglen kun på habitater med meget mager, gerne kalkholdig, og soleksponeret jordbund, og helst hvor værtsplanten vokser spredt.

Denne fine natsværmer er fremme som sommerfugl fra midt i juni til sidst i juli med hovedflyvetid i de første to uger af juli. Arten kan ses sværme en times tid i skumringen, hvorefter de ofte sætter sig til ro nede i vegetationen. Senere kommer den til lys. Sommerfuglen er i aktivitetsperioden er let at opdage på grund af dens kridhvide farve, medens den er godt gemt i vegetationen om dagen.

Efter parringen lægger hunnen sine æg i bladskederne af værtsplanten, som er græsarten strandsvingel. Der lægges normalt flere grupper æg, som hver er på 30-100 æg. De små larver klækker efter et par uger og gnaver sig ind i blade og stængler. Efterhånden som de vokser, arbejder de sig ned i plantestænglen, hvori de lever enkeltvis og overvintrer nær jordoverfladen. Om foråret, i maj, er larverne fuldvoksne, og de skifter ofte til en ny stængel, når den gamle er gnavet i stykker. Forpupningen sker også nederst i stænglen lige i jordoverfladen.

Forekomst på Møn

Kridtuglen er på Møn fundet årligt fra Liselund i nord til Møns Fyr i syd. Den største forekomst findes på strækningen fra syd for Klinteskoven (Hundevæng Overdrev) og til ca. 300 m nord for

fyret, hvor den kan flyve i antal. Her findes den både på lerskrænterne mod havet og langs stien på toppen af klinten. Det kan dog ikke udelukkes, at arten også forekommer andre steder langs kysten af Møn, fx Hvideklint.

Forekomst i det øvrige Danmark

I det øvrige Danmark er kridtuglen er fundet på flere lokaliteter langs østkysten af Sjælland: Nivå, Amager og København mod syd langs Køge Bugt og på Stevns, enkelte steder på Falsters østkyst og Lollands sydkyst. Arten er i Gullisten 1997 anført som national ansvarsart, da Danmark har en stor del af artens samlede verdensbestand.

Trusler

Arten lever det meste af året som larve nederst i stråene af strandsvingel, og derfor er kridtuglen først og fremmest følsom for hård afgræsning og lav afslåning af vegetationen om sommeren, fx i forbindelse med naturpleje.

På Møns Klint er arten ikke umiddelbart truet. De naturlige skred i partier med ler på klinten skaber kontinuert nye levesteder for strandsvingel og dermed kridtuglen. Dog kan populationen langs kysten nord for Møns Fyr (Hundevæng Overdrev) skades ved hård afgræsning eller tæt slåning med maskine.

Bevaring

Bevarelsen af arten bør prioriteres højt, eftersom den både er en ganske lokal art og er en national ansvarsart. På selve Møns Klint kan der ikke gøres meget ud over visse steder at hindre tilgroning, da værtsplanten især forekommer i de lerholdige skred, og regulere en evt. pleje på relevante arealer. Kystnære forekomster af strandsvingel bør ikke bekæmpes.

39 *Photodes extrema*

Dæmringsugle

Røddlistekategori: NT

Udseende

Vingefang 24-28 mm. Kroppen og forvingerne gullighvide med en række sorte prikker på ribberne yderst på vingerne. Bagvingerne er mørkt gråbrune.

Biotop & levevis

Arten findes hovedsagelig på halvtørre strandoverdrev og -enge langs kysterne.

Sommerfuglen flyver om natten fra sidst i juni til sidst i juli, og kan her findes siddende i vegetationen, eller den tiltrækkes gerne af lys. Larven lever fra om efteråret til næste forår nederst i stænglerne af bjergrørhvene (*Calamagrostis epigeios*).

Forekomst på Møn

Arten findes på Møn ved Hårbølle Pynt, hvor den er fundet årligt i antal 1993-2014 og enkeltvis på den sydlige del af Møns Klint, senest 2017.

Forekomst i det øvrige Danmark

Arten er fundet mange steder langs kysterne i den sydøstlige del af landet. Den forekommer således på enkelte lokaliteter på Bornholm, enkelte steder i Nordøstsjælland, mere udbredt langs Sjællands øst- og sydkyst fra København til Skælskør og flere steder på Falsters østkyst og Lollands sydkyst. Desuden forekommer arten enkelte steder i Sønderjylland.

Trusler

Arten tåler ikke hård afgræsning, hvor kreaturerne æder og ødelægger stråene, hvor larven lever i de nederste dele. Værtsplanten bjerggrørhvene anses ofte for uønsket, og bekæmpes derfor med intensiv afgræsning, især på strandenge. På tørre strandoverdrev er tilgroning med buske og træer også ofte et problem.

Bevaring

På lokaliteter med populationer af arten, må det tilstræbes, at kun dele af området med bestande af bjerggrørhvene afgræsses periodevis, et år eller to, med dyr, eller at der kun græsses meget ekstensivt. Denne metode vil også gavne andre arter, som lever i strå af græsarter, foruden det bidrager til at holde lokaliteterne fri for opvækst af buske og træer.

40 *Protarchanara brevilinea*

Streg-sivugle

Røddlistekategori: AY

Udseende

Vingefang 30-35 mm. Vingerne gråbrune med fine prikker i sort og lysegråt. Arten kendes fra lignende arter på en markant sort streg ved basis af forvingen ud ad vingen, strengen kan dog mangle hos nogle individer.

Biotop & levevis

Streg-sivugle forekommer i tagrørsskove langs kysterne, helst på noget tør bund. Sommerfuglen flyver om natten i juli og august. Larven lever fra efteråret til næste forsommer på værtsplanten tagrør (*Phragmites communis*). Den gemmer sig om dagen i stænglerne, hvor den formodentlig også overvintrer, og kommer frem om natten for at æde af bladene.

Forekomst på Møn

Den er på Møn fundet på flere egnede lokaliteter, fx ved Ulvshale, Fanefjord Skov og Busemarken Mose.

Forekomst i det øvrige Danmark

Streg sivugle er en lokalt forekommende natsommerfugl, der har bredt sig markant i Danmark siden den indvandrede omkring 1970, men de senere år synes arten at være blevet sjældnere. Den forekommer især langs kysterne på Sydsjælland, Falster, Lolland, Langeland, Sønderjylland, både øst og vest. Desuden er arten fundet spredt, mest som enkelte strejfende individer, på det øvrige Sjælland, Fyn, Bornholm og enkelte steder i Østjylland.

Arten må antages at have en meget stor del af den totale bestand i Danmark, hvorfor den i Gulliste 1997 er en national ansvarsart.

Trusler

Arten tåler i sagens natur ikke hård afgræsning, hvor bestande af tagrør bekæmpes, eller omfattende høst af tagrør i løbet af vinteren. Den tåler formodentlig heller ikke, at ellers ret tørre tagrørsbevoksninger sættes under vand. Artens mulige nyere tilbagegang kan måske skyldes den tiltagende "genopretning" af strandenge, hvor tagrørsbestande ødelægges med en intensiv afgræsning.

Bevaring

Lokaliteter med ynglepoptationer af arten må sikres, så eksisterende bestande af tagrør på især tør bund ikke forsvinder. Dette kan gøres ved at en afgræsning kun er meget ekstensiv eller bedst at frahegne levesteder for arten. Det er ukendt, om slåning af tagrør kan virke negativt for arten. Man skal også være opmærksom på, at en række natsommerfuglearter, som har tagrør som værtsplante, også vil gavnnes af, at bestande af tagrør bevares.

41 *Hadena albimacula*

Chokoladebrun nellikeugle

Røddlistekategori: VU

Udseende

Vingefang 32-36 mm. Forvingens grundfarve er chokoladebrun med fine sorte og hvide firkantede pletter, hvilket gør den let genkendelig. Forkroppen er også brun, bagkrop og bagvinger grå.

Biotop & levevis

Arten findes på blomsterrige overdrev nær kysten og kystskrænter med kalkholdig jordbund. Natsværmeren er fremme fra først i maj til sidst i juni og kan findes flyvende om aftenen på blomsterbesøg, hvor den er lettest at finde. Den kommer mere sjældent til lys. Æggene lægges i blomsterne af nikkende limurt (*Silene nutans*), hvor larven i løbet af sensommeren lever inde i frøkapslerne. Arten overvintrer som puppe i jorden.

Forekomst på Møn

Arten er siden år 2000 kun fundet på nogle få lokaliteter på Møn. På Høje Møn indtil 1999, men blev glædeligt genfundet i et individ i Jydelejet 2018, hvilket indikerer, at arten stadig forekommer på Høje Møn. Tidligere er den fundet fx i Høvblege Bakker og Freuchens Pynt på selve klinten.

Arten er også tidligere fundet på Ulvshales strandoverdrev. To individer fundet i 1996 ved Hårbølle Pynt kunne måske indikere en population, men arten er ikke meldt fra lokaliteten før eller siden.

Forekomst i det øvrige Danmark

Chokoladebrun nellikeugle er siden ca. år 2000 tilsyneladende forsvundet fra dens få lokaliteter på Sjælland, hvor den især forekom på steder med kalkholdig jordbund, fx Holtug Kridtbrud, Rødvig

og Højstrup Strand på Stevns. Den forekommer i dag således kun med sikkerhed på Bornholm, hvor den er fundet på en række lokaliteter langs klippekysten.

Trusler

Arten er på grund af værtsplanten og levestedet meget følsom for tilgroning og afgræsning. Afgravning af kridt og ral på strandvolde er også en trussel. Da larverne lever i frøkapsler af værtsplanten i eftersommeren, tåler arten absolut ikke hård afgræsning eller høslæt i sommer- og sensommerperioden. Længerevarende tørkeperioder, hvor værtplanten visner, er ganske givet også en alvorlig trussel mod arten.

Bevaring

Arten må på grund af sine ganske få bestande i Danmark prioriteres højt. Eksisterende bestande bør sikres ved beskyttelse mod udnyttelse af lokaliteterne og mod tilgroning og intensiv afgræsning. Det vil også være særdeles ønskeligt med en eftersøgning af arten, da den lever ret ubemærket og kan overses på lokaliteterne.

De mest benyttede værtsplanter for danske storsommerfugle

Der anføres antal arter pr. plantearter eller -type.

Bemærk, at en sommerfugleart ofte har flere værtsplanter eller typer af værtsplanter og arten tæller derfor med flere steder. En art foretrækker fx at leve på kællingetand, men kan anvende andre arter af ærteblomstrede. Sådant en art tæller med både under kællingetand og ærteblomstrede, medens arter, som generelt lever på ikke specifikke arter af ærteblomstrede kun er talt under denne kategori, selv om de også kan leve på kællingetand.

Tilsvarende foretrækker mange arter pil som værtsplante, men kan også benytte andre løvtræer. Endelig er et væsentligt antal arter polyfage. Nogle af disse kan leve på både løv- og nåletræ, eller på mange forskellige urter eller sågar alle typer af planter. Det er således vanskeligt at angive præcist, hvilke plantearter, en sommerfugleart har som værtsplante.

Hvor der i listen er nævnt specifikke plantearter, er det de foretrukne, evt. den eneste værtsplante.

urteagtige planter 185	alger 10	kål 5	astragal 3
pil 110	lav og alger 10	liguster 5	brandbæger 3
græs 101	bynke 9	marehalm 5	dueurt 3
eg 95	klematis 9	markbynke 5	dunhammer 3
birk 91	limurt 9	potentil 5	fladstjerne 3
løvtræer 71	røllike 9	rapgræs 5	gedeblad 3
slåen 50	visse 9	rose 5	hjortetrøst 3
lyng 44	mosebølle 8	røn 5	høgeurt 3
poppel 42	frugttræer 8	skræppe 5	iris 3
asp 41	kaprifolie 8	æble 5	lærk 3
tjørn 35	kællingetand 8	blomme 4	malurt 3
bøg 32	pileurt 8	druemunke 4	merian 3
blåbær 30	pors 8	enebær 4	milliegræs 3
snerre 26	vikke 8	gråbynke 4	nellike 3
el 24	hassel 7	gåsefod 4	reseda 3
gyvel 18	klokkelyng 7	kobjælde 4	rød-el 3
nælde 18	korsblomstrede 7	krybpil 4	rødgran 3
syre 18	mælkebøtte 7	kæruld 4	seljepil 3
vejbred 17	viol 7	lucerne 4	siv 3
tagrør 16	ask 6	mirabel 4	snerle 3
fyr 15	blåtop 6	mjødurt 4	spidsløn 3
gran 15	melde 6	naur 4	stikkelsbær 3
lav 15	ribs 6	perikon 4	storkenæb 3
buske 14	rødknæ 6	solbær 4	syren 3
mosebølle 14	skærmpflanter 6	svingel 4	tjærenellike 3
elm 13	tørstetræ 6	sødgræs 4	træer 3
hindbær 13	blæresmelde 5	tranebær 4	trævlekrone 3
brombær 12	dværgbunke 5	visne planter 4	vandskræppe 3
kløver 12	gederams 5	vrietorn 4	ærteblomstrede 3
star 12	gyldenris 5	ørnebregne 4	
lind 11	humle 5	ahorn 3	
timian 11	hundegræs 5	angelik 3	

Litteratur

- Buttenschøn, R. M., 2005. Forslag til pleje af overdrevsarealer i Jydelejet og Høvblege. Skov & Landskab, KVL, januar 2005.
- Entomologisk Fagudvalg, M. Bjerg forf., 2017. Upublicerede. Faktablade for dagsommerfugle: Kejserkåbe, brunlig perlemorsommerfugl, hvid admiral, dukatsommerfugl, foranderlig blåfugl, isblåfugl.
- Graubæk K., 2018. Overvågning af sjældne dagsommerfugle 2018 på Ulvshale og Bøtø Nor. Naturstyrelsen.
- Kavin, M., 1995. Insektinteresser i naturplejen. Fyns Amt, Natur og vandmiljøafdelingen.
- Stoltze, M. & Pihl, S. (red), 1998. Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark. Udgivet af Miljø- og Energiministeriet 1998, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen.
- Huemer, P., 1998. *Karsholtia marianii* (REBEL, 1936), ein bemerkenswerter Neufund eines Kleinschmetterlings für Österreich. Ber. nat.-med. Verein Innsbruck Band 85: 329-332.
- Vilhelmsen, F., 2002. Larvespind af Tineiden *Karsholtia marianii* Rbl. Lepidoptera 8: 114-116.
- Weblinks
- Lepiforum: Bestimmung von Schmetterlingen. lepiforum.de. Besøgt 1.10.2018.
- De entomologiske foreningers database. lepidoptera.dk/bugbase. Besøgt 1.10.2018.
- Skråfotos. skraafoto.kortforsyningen.dk
- Danmark set fra luften - Før Google. Det Kgl. Bibliotek. kb.dk/da/nb/materialer/luftfoto/danmarksetfraluften.html
- Historiske kort på nettet. hkpn.gst.dk/
- Mandemarke Bylaug. mandemarke.dk/?page_id=13054#Kort-1823.
- Wind, P. & Pihl, S. (red.), 2004. Den danske rødliste. - Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. redlist.dmu.dk (opdateret april 2010).

Register

actaeata, Eupithecia.....	51	Hasselgrenemøl.....	25
albimacula, Haden.....	65	Hvid admiral.....	35
amandus, Polyommatus.....	41	Hvid kornelmåler.....	48
annularia, Cyclophora.....	44	idas, Plebejus.....	40
anseraria, Asthena.....	48	immundata, Eupithecia.....	53
argentea, Cucullia.....	60	Isblåfugl.....	41
argus, Plebejus.....	39	Kejserkåbe.....	33
Argusblåfugl.....	39	Kridtugle.....	62
arion, Phengaris.....	37	Lindedværgmåler.....	52
berberata, Pareulype.....	49	lonicera, Zygaena.....	31
Berberis-bladmåler.....	49	lunularia, Selenia.....	54
betulae, Thecla.....	36	malvae, Pyrgus.....	32
Blegpandet lavspinder.....	57	marianii, Karsholtia.....	25
Bredrandet humlebisværmer.....	43	Metalvinge.....	28
brevilinea, Protarchanara.....	64	morrisii, Photedes.....	62
Brun druemunkedværgmåler.....	51	Moselavspinder.....	56
Brunlig perlemorsommerfugl.....	34	Navr-bæltemåler.....	44
Brunrods-hættele.....	61	obtusa, Pelosia.....	56
camilla, Limenitis.....	35	olivata, Colostygia.....	47
capitata, Ecliptopera.....	46	Olivenmåler.....	47
castaneae, Phragmataecia.....	26	paphia, Argynnis.....	33
Catocala sponsa.....	58	promissa, Catocala.....	59
cauligenella, Caryocolum.....	27	purpuralis, Zygaena.....	29
Chokoladebrun nellikeugle.....	65	rubidata, Catarhoe.....	44
Dæmringsugle.....	63	Rød flagmåler.....	44
Egekarmin.....	58	Rødbrun snerremåler.....	45
Egemånemåler.....	54	Rørborer.....	26
egenaria, Eupithecia.....	52	scrophulariae, Shargacucullia.....	61
Egeordensbånd.....	59	Sekspletet køllesværmer.....	30
Eilema pygmaeola.....	57	selene, Boloria.....	34
extrema, Photedes.....	63	Sortpletet blåfugl.....	37
filipendulae, Zygaena.....	30	Spættet bredpande.....	32
Foranderlig blåfugl.....	40	statices, Adscita.....	28
fuciformis, Hemaris.....	43	Stor køllesværmer.....	31
galiata, Epirrhoe.....	45	Streg-sivugle.....	64
Grå druemunkedværgmåler.....	53	Sølv-hættele.....	60
Guldhale.....	36	Timiankøllesværmer.....	29
Gulkroppet balsaminmåler.....	46	virgaureata, Eupithecia.....	51
Gyldenrisdværgmåler.....	51		